
WIDENER
HN T5ZH /

HARVARDIANA
ET
VE RI
TAS
ACADEMIA IN NOV·ANG
CHRISTO ECCLESIAE

FRÅN

SALONG OCH SCEN

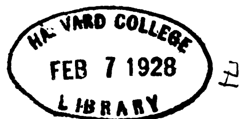
TEATERMINNEN

AF

LUDVIG OTTERSTRÖM

STOCKHOLM
LOOSTRÖM & KOMP:S FÖRLAG

STOCKHOLM, GERNANDTS BOKTRYCKERI-AKTIEBOLAG, 1891.

INNEHÅLL:

Sid.

Mitt engagement.

En dag i Mars månad 1857 promenerade jag, den tiden en 18 års yngling, af och an utanför k. teatern, oroligt blickande upp till teaterkansliets fönster, i begrepp att med klappande hjerta uppvakta teaterns chef. En äldre kamrat från en af småteatrarne, der jag hade anställning, nu mera aflidne f. teaterdirektör R. kom ut ifrån »*våningen inunder*», utropande:

»Hvad f—n, går du ännu qvar här och spekulerar? Upp med dig och det genast till teaterchefen, som just nu har sin mottagningstid. Tänk på att det gäller din framtid och att du vid vår lilla teater ej kan få någon ordentlig undervisning, der fattas instruktion och regie, som äro så nödvändiga för den skådespelare som vill framåt. Se så, knalla på nu! Jag väntar här tills du kommer ner.»

Och med mildt våld sköt han mig in genom porten. Samlande allt mitt mod anmälde jag mig till företräde, och stod snart ansigte mot ansigte med teaterns dåvarande chef, intendenten Hyltén-

Cavallius, en man med imponerande yttre, och som med en välvillig blick ur de stora bruna, af skämttidningarna och folkhumorn kallade »Vislandaögonen», mönstrade mig, som darrande och försagd stannat vid dörren. Han frågade hvad jag önskade, då jag raskt svarade: att få engagement vid teaterns elevskola. Sedan han tagit notis om min ålder, mina skolkunskaper, samt om jag kunde någon scen eller något poem utantill, som jag ville uppläsa, så att han däraf kunde bedöma mitt organ, sändes bud efter förste regissören samt läraren vid elevskolan.

Hyltén-Cavallius var utan tvifvel en af de dugligaste chefer kongl. teatern någonsin egt, egde mycken bildning, ställde konsten högt och var i hög grad human och välvillig, men kanske väl pedantisk och embetsmannamessig i sin administration. Allt detta oaktadt kalfatrades han, så väl som andra direktörer före och efter honom, af den i de flesta fall alltid missnöjda pressen, men säkert är, att så illa åtgången som han har väl aldrig någon teaterchef blifvit. Isynnerhet hade skämttidningen »Kapten Puff» tagit på entreprenad att i hvartenda nummer bokstafligen bit för bit fråntaga honom alla möjliga förtjenster, hvilket slutligen gjorde honom så uppledsen att han lemnade chefsposten vid teatern och blef generalkonsul i Brasilien.

Förste regissör var Olof Ulrik Torsslow, Sveriges då lefvande störste skådespelare, en man på hvars hela yttre snillet tryckt sin stämpel och naturen slösat sina rikaste gåfvor. Lärare i elevskolan var skådespelaren Svensson (Stor-Sven, gemenligen

kallad), en föga tilltalande och en för de unga allt utom välvilligt stämd personlighet. Jag hade uppgifvit ett poem, som jag kunde utantill, och som jag ombads att uppläsa; med darrande röst började jag qväda »Erik Wasas Runa» af Nicander. Början gick någorlunda hyggligt, men mot slutet kom jag pladask af mig, stod och stammade och kunde ej komma längre, då Torsslow afbröt mig, välvilligt urskuldande klappade mig på axeln och sade:

»Ja, ja, det är nog bra; ni har ett svagt men ganska behagligt organ, ett icke ofördelaktigt yttre och om ni arbetar med nit och intresse bör ni nog kunna ha framtid».

Derefter utsändes jag, medan den dramatiska areopagen lade råd, blef efter en qvarts timme åter inkallad och upplyst att jag blifvit antagen som elev, att börja dagen därpå, men ej erhållande någon lön förrän 1 Juli, från hvilken dato spelåret räknades.

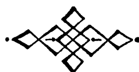
Jag sam i ett haf af förtjusning och flög utför trapporna för att berätta den väntande vännen min lycka. Min skönaste dröm hade blifvit verklighet! Jag var engagerad vid Sveriges största teater, skulle få uppträda vid sidan af sådana scenens heroer som en Torsslow, en Almlöf, Dahlqvist, Swartz, hvilka i ynglingens fantasi antogo gestalten af halfgudar.

Dessa artister upptogo mig med välvilja och öfverseende och aldrig skall jag förgäta denna, den lyckligaste perioden af mitt lif, och heller aldrig glömma den vänskap, hvarmed jag omfattades af

mina äldre kamrater vid k. teatern under min femåriga därvaro.

Man har så ofta, och måhända icke utan skäl, så mycket talat om afunden och alla de intriger, som utspelas »bakom kulisserna», och det händer nog att så är fallet, fastän jag däraf blifvit mycket litet berörd, och på senare tider har jag vid småteatrar och ambulanta sällskap sett afunden frodas mycket rikare än vid landets främsta scen. Hur högt stod ej då teatern i konstnärligt afseende; hvilka stora namn figurerade ej då på konstens tabula! En annan tid har kommit, konsten har fått en annan, mera realistisk riktning, och måhända skall *vår* tid fylla många och ärofulla blad i den dramatiska konstens historia!

Till en början fick jag, utom undervisningen i elevskolan, äfven uppträda i några småroller, men min egentliga debut skulle försiggå i Juni vid ett offentligt elevspektakel för rikets ständer, för att beveka dessa till ett anslag till elevskolan, som också lyckades, ity att riksdagen beviljade 15,000 kr., hvilken summa ända till för kort tid sedan årligen utgick.

Ett elevspektakel för Rikets Ständer.

Kongl. Stora teaterns salong var festligt upplyst, till tecken på att något mindre vanligt var å färde. Det gälde att slå ett stort slag — att imponera på riksdagsgubbarna för erhållande af ett förökadt anslag af 15,000 kronor till de redan befintliga 60,000, som ända till i dag qvarstått. De 15,000 afprutades ånyo för några år sedan. Meningen var att med dessa penningar omorganisera elevskolan, så att denna institution någorlunda skulle motsvara sitt ändamål som en plantskola för den sceniska konsten. Detta var också behöfligt, ty visserligen fanns det ganska framstående elever, som sedermera blifvit en heder för teatern, exempelvis hrr Elmlund, Hartman, fru Winterhjelm m. fl., men den undervisning, som bestods, var så underhaltig som gerna kunde tänkas. En lärare, som visserligen i bondroller och dalkarlar hade väckt ett visst uppseende, emedan hans hela naturel lämpade sig för dylika uppgifter, men som undervisande adepterna i det högre skådespelet eller den finare ko-

medien var alldeles bortkommen; en så qvalificerad lärare måste naturligtvis ersättas af andra. Också erhöll skolan tvenne ypperliga sådana, hrr Sundberg och Jolin, begge bildade, älskvärda och kunniga personer som fullt voro vuxna sina maktpåliggande uppgifter. Som sagdt, salongen strålade i ett ljushaf; riksdagens ledamöter med damer samt andra framstående personer i hufvudstaden voro inbjudna att bevista detta offentliga elevspektakel. Jolin hade skrifvit »En Epilog», med sång och dans, hvari alla eleverna hade en liten roll, ett fint och hjertevarmt litet stycke, som föröfrigt allt hvad denna älskvärda författare producerat. Aftonens »*piéce de resistance*» var dock en enakts-komedi från franskan, benämnd »Zoé eller Den lånte älskaren», i hvilket stycke jag högtidligt skulle debutera som älskaren, grefve Alphonse d'Auberive. Medspelande voro Mina Gelhaar, den sedermera så ryktbara sångerskan, Tekla Hebbe samt hr Gustafsson. Jag hade fått på min lott en fadd och otacksam roll, som en rutinerad skådespelare skulle haft svårt att göra något af, så mycket mindre då en stackars uppskrämd och decouragerad debutant; dock tycktes jag slå mig igenom någorlunda hyggligt och blef jemte öfriga medspelande ett par gånger inropad.

Vår »*älskvärde*» lärare hr Svensson uppmuntrade mig, efter väl utståndet lidande, med följande, troligen sanna, men mindre fina och grannlaga omdöme:

»Herrn hade f—n så fina kläder, men spelte för resten som en söndagsklädd perukmakare.»

Skalden-författaren »*Jo. Jo.*» hörde dessa ord, men borttog genast det obehagliga intrycket, i det han sade:

»Det var alldeles inte illa gjordt att så bra kunna skilja sig från en så otacksam och intetsägande roll, och bara ni försöker bortarbeta en viss stelhet i rörelserna, blir det nog bra. Jag har öfversatt ett stycke, deri ni skall få spela en roll mera öfverensstämmande med er ålder och ert skaplynne.»

Representationens kläm var ändå »*Jo. Jo:s*» tillfällighetspjes »*En Epilog*», däri m:lle Forssman (numera fru Winterhjelm) hade den egentliga hufvudrollen. Hon förestälde Thalia, och vädjade i några varma och vackra, till farbrödernas hjertan riktade verser, afsedda att sätta dem i stämning att öppna statens pung och räcka en hjelpsam hand åt den fattiga konsten.

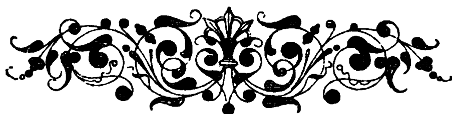
M:lle F. framsade sin deklamation med mycken inspiration, men med denna uppstyltade »pathos», som vidlådde den äldre skolan, och som denna intelligenta skådespelerska aldrig helt och hållet frigjort sig ifrån, till skada för hennes utmärkta prestationer. Detta spelsätt är för länge sedan helt och hållet utdömdt, ty man inser numera att det naturliga framställningssättet dock är höjden af all konst. Med ett ord, representationen var i sin helhet mycket lyckad och bevekte riksdagen att ge det begärda anslaget.

Kapten Puff var som vanligt missnöjd, påstod att hela tillställningen var en dunderpuff, en humbug och att riksdagens ledamöter hade mera upp-

byggelse af att gå och se hr D. på Ladugårdslands-teatern än Kongl. teaterns »*lånte älskare*». Besynnerligt nog, men dock faktiskt är, att detta var det enda ofördelaktiga omdöme i pressen om mina anspråkslösa prestationer, som jag, under en mer än trettioårig Thaliatjenst erhållit. »*Jo. Jo.*» höll emellertid sitt ord, och på hösten fick jag spela den ena hufvudrollen i ett litet förtjusande stycke »*Farmors kärleksbref*»; den andra hufvudrollen spelades af den rikt begåfvade skådespelerskan m:lle Engström, sedan gift med teaterdirektör Rohde och numera afliden.

Detta stycke mottogs med välvilja af publiken, och en af våra utmärktaste teaterförfattare, som då var referent uti: »Tidning för teater och musik», utgifven af L. Norman och F. Hedberg, skref en särdeles välvillig recension som slutade med dessa ord: »måtte hr O. gå framåt med sann kärlek på den bana, han valt, och framför allt lyssna mera till den röst, som klandrar, än till den, som rosar — ty ofta förestafvas den förra af ett varmare, om också icke så blindt intresse, som den senare». Till slut en tacksamhetens tanke på Jolin, som på så många sätt visade mig vänskap och tillmötesgående och jag hoppas att hans efterlefvande familj, liksom öfriga personer, som förekomma i dessa små skizzer, för såvidt de komma för deras ögon, ej skola illa upptaga, att jag presenterat dem under verkliga och ej fingerade namn.

Lydia Thompson.

I slutet af år 1857 anlände till Stockholm en af Europas ryktbaraste och skönaste dansöser, till börden engelska, miss Lydia Thompson. Hon hade föregåtts af ett stort konstnärsrykte, oberäknadt hennes skönhet och utmärkta personliga egenskaper. Hon var ständigt åtföljd af sin mor, och var en ofta och gerna sedd gäst inom den högre societeten i Sveriges hufvudstad. Jag har sällan sett någon renare, älskligare personifikation af sann qvinlighet. Naturligt var derför att hon tog hela hufvudstaden med storm och gjorde den manliga teaterpubliken formligen yr i mössan. Jag var 19 år och, fastän skådespelare, tämligen blyg och oerfaren. Hvad var naturligare än att också jag blef betagen och infann mig på alla repetitioner och så att säga slukade med ögonen den förtjusande uppenbarelsen. Men tillbakadragen, som jag var, vågade jag ej låta presentera mig. Dessutom var min kunskap i lefvande språk mer än lofligt underhaltig. Jag bara gick och rufvade på något tillfälle att få

närma mig föremålet för min dyrkan och på något sätt blifva uppmärksammad af henne. Då kom slumpen på ett underbart sätt mig till hjelp.

I teaterhuset fans nämligen en lokal, som kallades »Barnteatern», och som bland annat användes till balettens dagliga öfningar. På denna sal hade också miss Lydia sina dagliga benrörelser, eller, som det på teaterspråket heter, »magasin». Vanligen bar hon ett konstrikt arbetadt armband, sammansatt af engelska guldmynt, och en vacker dag hade hon tappat en länk af detta armband. Det blef ett fasligt sökande öfverallt, men den »*felande länken*» stod ej att finna, och på Barnteatern påstod hon sig ovilkorligt ha tappat den.

I samma lokal hade vi, teaterns manliga yngre adepter, våra fäktlektioner. Under en sådan råkade jag med floretten utvidga ett på tapeten redan befintligt hål, och däremellan, nämligen tapeten och väggen, finner jag den ominösa länken. Utom mig af förtjusning framdrar jag den, och visar det lyckliga fyndet för kamraterna och läraren.

»Ändtligen», utropade jag, »har jag fått en anledning att presentera mig», och ämnade genast bege mig till hennes bostad.

»Det blir väl ändå bäst», inföll vår fäktmästare, balettmästare Lund, »att jag lemnar henne fyndet i afton, ty du kan ju i alla fall ej tala med henne».

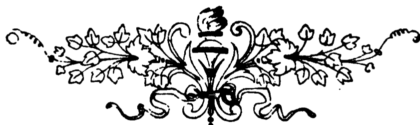
Men inte för allt i verlden ville jag släppa dyrbarheten ur mina händer, utan rusade genast upp till hotell de la Croix, där hon bodde, ringde på, och samlande ihop alla tyska glosor jag kunde,

presenterade jag mig, och blef synnerligt väl emottagen såväl af henne som hennes mor. Sedan blef jag under hela hennes två månaders långa vistelse i Stockholm en ständig gäst, och när språket tröt, förstodo vi hvarandra ändå ganska väl.

På teatern blef jag den uppvaktande kavaljeren, fick hvarje afton, efter slutadt uppträdande, konvojera henne till sin vagn, till stor förargelse för såväl hufvudstadens som teaterns »*jeunesse d'orée*»!

Men ingen lycka varar beständigt, och snart var afskedets stund inne. Hennes sista uppträdande var såsom »*Fenella*» i »*Den stumma från Portici*». Det var en sorglig afton för hennes beundrare, och icke minst för mig, men för henne sjelf en riktig »*beau jour*». Ett formligt regn af blommor föll till hennes fötter, fastän vi voro inne i December. För sista gången fick jag föra den hänförande qvinnan till sin vagn, och då hon, vid afskedet dagen därpå i sitt hem, med vänskaplig ömhet tryckte min hand, önskande mig med rörd stämma all möjlig lycka och framgång i lifvet, då kändes det första hjertestyngnet. Till minne erhöll jag ett större porträtt i litografi samt en ros ur hennes bukett. Porträttet härjades af elden vid Karlstads brand, men rosen finnes ännu qvar i den gamles samlingar. »Vi träffas nog ännu en gång», voro hennes sista ord. Vi ha dock sedan aldrig träffats, men ofta, mycket ofta har jag återkallat i mitt minne denna lilla oskyldiga — idyll.

»Syrsan» på kgl. Teatern.

För cirka 30 år tillbaka inkräktades teatrarna i nordliga Europa af fru Birch-Pfeiffers dramatiseringar af mer eller mindre hårresande sensationsromaner, och äfven i Sverige hade denna slags dramatik blifvit mycket på modet, hufvudsakligen därför att kongl. teatern då egde en skådespelerska, som på ett i högsta grad utmärkt sätt kreerade hufvudrollerna i dessa stycken, nämligen M:lle Elise Jacobson, den sedermera så ryktbar vordna fru Hwasser.

Den i mina minnen ofta omnämnde »Stor-Sven» hade af fru Birch-Pfeiffer skaffat sig ett slags privilegium på öfversättningen af hennes pjeser och till följd däraf ansåg han sig äfven ha rättighet att lägga sitt ord med i rolldistributionen. Ett af dessa stycken »Syrsan» skulle gifvas, och bland hufvudrollerna fans äfven en ung gosse på 15 à 16 år, en liten riktig morsgris, som i sin klena hjerna hade fått en hel del dumheter, bland annat att han skulle löpa till skogs och svälta sig till döds, där-

för att hans äldre mycket älskade broder gått och förgapat sig i den fula »Syrsan»; ett slags »Cendrillon», föraktad och stjufmoderligt behandlad af hela världen. Till denna roll hade öfversättaren i sin vishet utsett hr Sundberg, en af teaterns talangfullaste artister, samt dessutom lärare i deklamation vid elevskolan, hvilken en lång följd af år uppehållit det otacksamma älskarefacket vid landets största scen.

Sundberg var vid denna tid redan en man på ett par och fyrtio år och protesterade på det lifligaste mot att spela en dylik roll, då ju teatern hade flera unga krafter, som borde försökas och som måste befinnas mera lämpliga, om också rutinen delvis fattades. Detta ingick ej i ungdomsfienden Svenssons beräkningar, och då han till på köpet fick höra, att jag af direktionen var lyckliggjord med rollen, bröt hans »älskvärda» lynne ut, och han förklarade öppet att förr skulle han återta »sin» pjes, än den skulle förstöras af en sådan liten »*pudel*» som jag. Sundberg segrade dock hos direktionen och jag spelade slutligen rollen.

Repetitionerna och förberedelserna till denna pjes voro för mig de bittraste dagar jag hade vid kongl. teatern, som annars endast i mitt hjerta qvarlemnat angenäma minnen. »Stor-Sven» och ett par andra gamla ufvar, hans meningsfränder, gåfvo genom höga, gycklande anmärkningar sitt missnöje tillkänna. Uppmuntrad af mina två förnämste medspelare hr Edv. Swartz och M:lle Jacobsson, stålsatte jag mig mot elakheterna och bjöd till att spela

så godt i min förmåga stod, hvilket också kröntes med ganska god framgång.

Pjesen gjorde mycken lycka och gafs under spelåret 1858 öfver 30 gånger, något ovanligt den tiden. Teaterns forne chef, baron Knut Bonde, kom efter första representationens slut upp på teatern och yttrade då till öfversättaren.

»Tack för pjesen; nå, det var ju förnuftigt att låta de yngre försöka sig och ge Didiers roll åt lille O., som gjorde sin sak förträffligt. Sundberg är alldeles för gammal att spela »små gossar» längre.

Stor-Sven gjorde en grimas och försvann betydligt »flat» i kulissen.

Georg Dahlqvist.

En stor skådespelare i Frankrike höll för några år sedan offentliga föreläsningar om dramatisk framställningskonst, af hvilka framgick, att känsla och inspiration hos artister vore helt och hållet öfverflödiga, ja, nästan betecknades som fel, men att det skulle »*spelas*» så, att publiken trodde dessa känslor finnas hos konstnären, som dock sjelf skulle förbli oberörd af desamma. Dessa åsigter kan jag ej helt och hållet gilla, min anspråkslösa mening är den, att inspirationsskådespelaren, som hänför och rycker med sig publiken, är den störste konstnären.

En sådan scenisk artist egde för cirka 20 år sedan vår k. teater och för den äldre generationen hägrar i minnet ett namn, omstråladt af beundrans strålande gloria — *Georg Dahlqvist.*

Hos detta konstens söndagsbarn hade naturen förenat allt, som kunde imponera: en ståtlig apparition, en klangfull stämma och en glödande inspiration. Han »*spelade*» ej, han »*var*» den karaktär

han skulle framställa och aldrig skall jag förgäta hans Carl Moor, Erik XIV, grefve Essex, Benvenuto Cellini och många, många andra tragiska skapelser, som han under loppet af fyra decennier gifvit lif och hvilkas namn voro för många att i denna lilla skizz uppräkna.

Som privatmenniska var han sjelfva hedern och älskvärdheten personifierad, men i hög grad originell, och många voro de anekdoter som berättades om honom.

Så var hans uppträdande i allmänna lifvet alltid prägladt af en högtragisk pathos och till och med på gatan eller på Operakällaren tyckte man sig alltid se kothurnen. Bland andra egenheter var äfven den, att han vanligtvis alltid gick mycket tarfligt klädd, och den spjufvern »Svante» påstod en gång, då han köpt sig en ny hatt på förmiddagen, att han på eftermiddagen satt sig på den, för att den skulle se gammal och stukad ut.

Jag påminner mig en liten lustig episod från en sommarturné i landsorten, som han företog och vid hvilken jag var honom följaktig. Öfriga medlemmar af turnéen voro fru Zelma Hedin, sin tids skönaste och elegantaste skådespelerska, samt regissören Robert Lindmark (ej att förvexla med teaterdirektören C. O. Lindmark), en glad och hjertlig, fast något grofkornig personlighet. På vår resa anlände vi efter ett verkligt triumftåg i Östgötastäderna en vacker dag till Nyköping, der spektakel skulle gifvas på aftonen. Teatern därstädes var i ett miserabelt skick. Repetitionen skulle hållas på f. m.

och på programmet stod bland annat »scener ur Börjessons sorgespel Erik den XIV». Jag spelade den unge Sturen som mördas af Erik. Dahlqvist, som alltid var mycket noga med att full aktion äfven vid repetitionerna skulle iakttagas, tillsade mig att falla, när han gaf Sture dolkstynget, för att se hur jag skulle bära mig åt.

Jag som alltid hade mycket »*snygga gångkläder*», protesterade på det lifligaste att falla på det smutsiga teatergolfvet, och tillade litet snobbigt:

»Jag begriper ej att hr Dahlqvist, en så stor konstnär, vill nedlåta sig att uppträda på en sådan här eländig teater. För mig är det verkligen högst obehagligt!»

Han såg på mig med en förkrossande blick och deklamerade med stor pathos:

»*Jag* har uppträdt på vindar och balkonger och är ändå den konstnär jag är, och då *jag* kan uppträda på denna scen, så måtte den väl duga åt er, min lilla 'Piff'!»

Betydligt stukad sjönk jag, vid dolkstöten midt i hjertat, beskedligt ned på det dammiga teatergolfvet och låg tyst och stilla som ett snällt barn.

En annan gång spelade han i en pjes, jag tror: »Storhertigens testamente», något slags bof, som skulle bakbindas af soldater. Vid aktens slut sliter han lös sina bojor och utslungar några dundrande fraser, naturligtvis af stor effekt. Den ofvannämde regissör Lindmark hade tillsagt statisterna att ej knyta för hårdt, så att han med lätthet kunde slita sig lös, men Dahlqvist, som tyckte att det gick *allt*

för lätt, blef ytterligt förargad, gaf L. reprocher och påstod att L. hade totalt förstört effekten för honom. L. å sin sida blef också rasande, och lofvade att han nästa gång nog skulle bli ordentligt fastsurrad. När pjesen uppfördes andra gången, tillsade L. statisterna att snöra fast honom så att han ej sjelf kunde slita sina band. Detta utfördes punktligt och när slutklämmen skulle komma, stod D. där och slet och slet, men kunde på inga vilkor komma lös. Ridån måste gå ner under fnissningar från både scenen och salongen.

Dahlqvist rasade, svor ve och förbannelse öfver den »*kanaljen L.*» och lofvade att piska upp honom så snart han kom lös, men L. hade visligen redan gjort sig osynlig, och när sedan de begge antagonisterna träffades på Opris, hade D:s häftighet gått öfver, och vid punschglaset skrattades godt åt hela historien.

Dahlqvist var en stor konstnär, säkert en af seklets störste, god familjefar, trofast vän. Betecknande voro Talis Qvalis ord i hans dödsruna:

»*Den svenska dramatiska konsten har fått kungssorg! Georg Dahlqvist är icke mer*».

Oscar Arnoldsson.

I början af 1850-talet hade en ung tjensteman, i vida kretsar uti hufvudstaden känd för sin vackra röst, debuterat på dåvarande »Mindre Teatern» (sedermera k. Dramatiska) samt under loppet af några år der varit mycket använd och af publiken uppburen. Men hans håg stod naturligtvis till k. teatern, der hans talang alltid hade ett större fält att arbeta på, och hans debut derstädes försiggick ganska riktigt den 13 Januari 1858 som Max i Webers: »Friskytten». Debuten var hvad man kallar en »succès d'estime». Man berömde hans vackra röst, men den tidens musikaliska auktoriteter spådde ej någon stor framtid åt den unge debutanten. Rösten ansågs allmänt för svag för större operapartier.

Han blef dock engagerad från därpå följande höst och uppträdde den 4 November i »Stradella», kanske ett af de svåraste och mest ansträngande tenorpartier man känner.

Redan vid operans början märkte man att sån-

garen var mycket indisponerad, hvilket obehag ökades under dess gång, samt följdes af en pinsam tystnad i salongen, tills i sista akten det ej mera var sång, utan endast ett hväsande ljud som förnams.

Den beklagansvärde sångaren var alldeles hes och allmänt hviskades om, att han förstört sin röst samt hädanefter var omöjlig för scenen, och åt detta rykte gaf han sjelf fart, i det han åter ingick vid tullverket, som tjensteman därstädes.

Allmänt beklagades denna förlust, och sångaren, som för sin älskvärda personlighet både inom och utom teatern var mycket afhållen, rönte de mest otvetydiga bevis på sympati från alla håll.

Under en lång tid genomgick han en s. k. tysthetskur, då han på månader ej yttrade ett ord, utan medels plån och blyertspenna konverserade.

Man trodde att han ej mera kunde hjelpas, då man till stor öfverraskning erfor, att han skulle uppträda, dock endast i några mindre operetter, hvarmed början gjordes med »Den unge arrestanten» och »En egendom till salu».

Man gladdes mycket att den älsklige sångaren återfått sin röst, men trodde fortfarande att han ej mera kunde användas i den större operagenren, då på en gång sångaren slog sin publik med häpnad och uppsteg som en glänsande stjerna på teaterhimmeln.

Det var den 6 November 1860. »Stradella» var annonserad att gifvas med den tyske tenoren *Richard* i titelrollen.

Samma dag hade den gästfrie »Jo. Jo.» en liten treflig middag i sitt angenäma hem, där bland andra glada vänner äfven k. teaterns regissör Kjellberg var närvarande.

Just som middagen som bäst pågick inkom teaterordonnansen andtruten och rapporterar, att tysken skickat sjukbud och att »Stradella» måste inställas.

Kjellberg blef rosenrasande, utslungade i kraftiga ord sitt anathema öfver allt hvad tenorsångare heter och »tyska dj—r i synnerhet, som inte kan sjukna på andra tider än då folk skall äta sin middag.»

En af gästerna, den gamle glade »Svante», invände för att lugna K.:

»Skulle du inte kunna skicka bud till A. och fråga om han vill sjunga 'Stradella' i afton, så behöfver operan inte inställas.»

»Nej,» svarade K., »det vore ogrannlaga, då vi ju veta att det i dag nästan är årsdagen af hans olyckliga uppträdande i samma opera.»

Svante invände, att det ju aldrig kunde skada att försöka och att man icke kunde få värre svar än nej, hvarpå regissören sände ett bud till den omnämde operasångaren med förfrågan härom och till sin förvåning erhöll det svar, att om han kl. 5 kunde erhålla en repetition vid piano, åtog han sig att sjunga partiet.

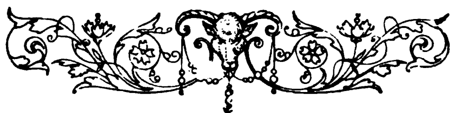
Detta blef så sent beslutadt, att endast en anmälning från scenen härom kunde göras, och den talrika publiken emottog denna underrättelse med förundran och glädje. Ridån gick upp. Det var

så tyst i salongen, att man kunde höra en fluga surra, men det blef annat lif, då sångaren sjungit sin första serenad på ett mästerligt sätt, och så fortsattes under stegradt bifall hela operan igenom.

Sångaren öfverträffade sig sjelf och sällan, om ens någonsin, har man i en teatersalong hört så många utrop af glädje och sympati, som vid detta tillfälle.

Den unge sångaren, som steg för steg tillkämpade sig ett rum i sin samtids hjertan, och slutligen intog hedersplatsen som sin tids förnämste sångartist i Norden, var — *Oscar Arnoldsson.*

Wilh. Kjellberg.

Regien vid teatern för 25 à 30 år sedan var visserligen ej så mönstergill som nu för tiden. Man hade då hvarken Ludvig Josephsson med sina vidtomfattande kunskaper och storslagna vyer, eller Gustaf Fredriksson med sin fina smak, sitt förträffliga »esprit d'arrangement».

Det fans dock vid denna tid en man, som från en ganska underordnad ställning svingat sig upp till teaterns förste och egentligen ende styresman, ej på grund af synnerlig bildning, men mera till följd af praktisk förmåga och en för scenen städse säker och öppen blick, som styrde med jernspira, men begagnade sitt inflytande på det ädlaste sätt.

Denne man var — *Wilhelm Kjellberg.*

Under hans välde florerade sannerligen ej något som helst favoritsystem, och intriger och kabaler hade i honom sin argaste motståndare. Under den hårda och skrofliga ytan klappade ett varmt och ädelt hjerta och personalen, isynnerhet arbetsbina i den stora bikupan teatern, hade i honom sin bäste

vän och försvarare, som alltid stod på rättvisans sida. Hjelpsam och godhjertad, var han ofta färdig att ta rocken af kroppen, när verklig nöd var för handen, men ett strängt regemente förde han, och ve den olycklige som råkade falla i onåd; den fick veta hvad klockan var slagen och undfägnades med en störtsjö ord af ej just den finaste klang.

Jag hade den oskattbara lyckan att vara hans synnerlige guldgosse, och var ibland de få, som han någon gång såg genom fingrarne med. Detta gjorde att jag blef djerf och ibland vågade mig på ett litet skämt med honom.

Hans kontor var ett mycket litet och anspråkslöst rum på scenen, bredvid reqvisitan. (Den tiden behöfde icke teaterns tjenstemän stora salar till sin disposition, men lika bra gick det ändå, utan både byråchefer, hofintendenter och andra). På dörren till detta kontor stod med stora bokstäfver: »*Förste regissörens byrå*»! En dag hade jag med blyerts textat ett litet tillägg, så att det kom att stå: »*Förste regissörens byrålåda*». När han märkte putset, blef han mäkta förgrymmad och utbrast. »Hvem är den sviskonbarkade rackaren, som varit nog fräck att kludda ner min dörr! Boberg (ordonnansen) tag reda på den bofven, så skall han sannerligen få smaka mitt spanska rör!»

Man letade och letade, men den skyldige kunde ej upptäckas. Kanske voro ändå hans misstankar riktade på mig, ty han såg litet snedt på mig under några dagar. Sedan tvättade ordonnansen bort attentatet från dörren och hela saken var glömd.

Men aldrig glömmer jag den gamle hjelpsamme vännen, som räddat mig och många andra ur flere brydsamma förhållanden, och jag instämmer med Hedberg, då han i sin minnesruna öfver honom säger:

Ett ärligt mannahjerta gömdt inunder
En yta, sträf för fåvitsk spejarblick,
Men varmt och öppet uti glädjens stunder
Och alltid lyckligt, när det hjelpa fick.

Men klockan kallar. Fordom i hans händer
Den ljöd vid nu förgätna skådespel,
Med malmfull tunga nu vid grafvens stränder
Den bjuder plats till dödens sorgespel.

Olof Ulrik Torslow.

Det var en afton på femtiotalet. Galaspektaklet på kongl. teatern, ja, ett galaspektakel i detta ords vackraste bemärkelse, ty dåtidens förnämste sceniska konstnär skulle efter tjugu års förlopp åter göra sin entré på de tiljor, hvilkas största prydnad han förut varit och från hvilka obehagliga missförhållanden aldrig borde ha aflägsnat honom. *Olof Ulrik Torslow*, ett namn, nu nästan bortglömdt af vår generation, men då lysande som den vackraste stjernan på Thalias himmel, skulle uppträda i Hertigen af Lauzuns roll uti pjesen af samma namn.

Redan vid inträdet märkte man på den fullsatta salongen och det högtidliga allvaret att något icke hvardagligt var å färde. Ridån gick upp, och in på scenen trädde aftonens hjelte och mottogs med ett oerhördt jubel, som nådde sin höjd, då han, efter att en stund ha sett sig omkring, enligt sin roll utropade: »Hvad jag känner mig hemmastadd här»! Så utbröt ånyo en åska af applåder, och det dröjde länge innan den gamle skådespelaren med af rörelse darrande stämma kunde fortsätta sin roll.

Sedermera blef Torslow engagerad som scenisk styresman och bildade tillsammans med Dahlqvist, Nils Wilhelm Almlöf, Sundberg, Swartz, Fanny Westerdahl, Zelma Hedin, Elise Jacobsson (sedan fru Hvasser) m. fl., en konstellation af storheter inom sorgespelet och det högre dramat, hvars make vårt århundrade ej kunnat uppvisa.

Man kunde den tiden med oblandadt nöje och intresse åse t. ex. en Shakspeare-representation, utan att ryckas ur sina illusioner, som fallet varit med senare tiders »elevuppvisningar».

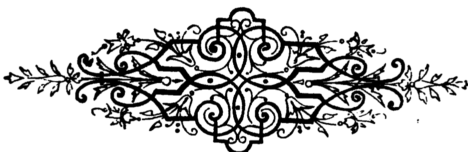
Däremot stod komedien ej på en sådan höjd som nu för tiden. Därtill bidrog väl i främsta rummet kungl. teaterns, i akustiskt hänseende, för den lättare konversationstonen olämpliga lokal, men visst är, att sådana konstnärer i denna genre, som Knut Almlöf och Gustaf Fredrikson kunde teatern då ej uppvisa.

Men det var ju om förflutna dagar vi skulle tala.

Aldrig skall jag förgäta den store Torslows nobla hållning, som kom åskådaren att glömma en svår haltning, orsakad af ett benbrott flera år förut, och hvad som kanske mest tilltalade voro de blixtrande, snillrika ögonen samt hans beundransvärda sätt att framsäga sina repliker.

Många år ha sedan dess försvunnit! Den store skådespelaren har för länge sedan gjort sin sortie från lifvets skådeplats, men den som varit nog lycklig att se honom, glömmer honom aldrig.

Albert Lichtenberg.

Kongl. teatern har alltid haft för sed att experimentera med debutanter. Så var äfven fallet under Hyltén-Cavallii direktörskap. Flere fästades vid teatern, men de fleste fingo efter åtskilliga försök ett bleklagdt nej på sin anhållan om engagement. Bland dessa senare var en ung man, som hvad bildning och anlag beträffar, stod långt öfver de allra fleste, men hvars originella personlighet måhända mest bidrog till att snart sagdt hela hans teaterbana blef en ständig följd af — debuter.

Denne unge man var — *Albert Lichtenberg*, som sedermera i landsorten gjorde sig ett högt aktadt namn som skådespelare.

Han drog sig för flere år sedan tillbaka från scenen och egnar sig nu numera uteslutande åt litteraturen, åt hvilken hans håg alltid har legat. Han har icke, som så många andra, ingen nämnd och ingen glömd, efter att högtidligen ha sagt farväl åt konsten, kort derpå kommit tillbaka. Så har

varit fallet med t. ex. mig sjelf, och jag får säga som gubben Hjelmstedt sa' åt Deland, när han ej fick en veckolön i förskott:

»Alla teaterdirektörer äro tjufvar och skälmar! Ja, ja! Förlåt mig, hr direktör, jag har sjelf varit det!»

L. var konseqvent och kom ej tillbaka. Han var utan tvifvel den kunskapsrikaste och mest beläste bland dåtidens skådespelare, men tyvärr hade han, som så många andra lärde män sina originella och löjliga sidor, och det fans bland den uppväxande generationen den tiden vid teatern stora spjufrar, som ej aktade för rof att begagna denna originalitet som skottafla för sitt ofta ganska långt gångna skämt, och till min ledsnad nödgas jag erkänna, att jag nästan var den värste gaminen.

Många anekdoter vore att berätta från vännen L:s Stockholms-debut-sejour, men jag nöjer mig med att i all enkelhet framdraga ett par.

Jag hoppas, att den gamle hedersmannen för länge sedan förlåtit mig mitt mången gång kanske ej så väl valda skämt och, om dessa rader falla inom hans synkrets, ej stötes af att jag helt och hållet utsätter hans hedrade och aktade namn.

Deklamation var isynnerhet vännen L:s käpphäst, också var han begåfvad med en klangfull och vacker organ, samt var derför angelägen att ofta få uppträda som deklamatör. Han var alltid tjenstvillig att lemna sitt biträde vid konserter och soaréer och uppträdde gerna och ofta, kanske alltför ofta, i sällskapet »Par Bricoll» med ett och annat

nummer och isynnerhet var »Lotta Svärd» af Runeberg hans favoritstycke. Vi, hans dagliga umgängesvänner, blefvo slutligen litet utledsna på att ständigt få höra samma poem, hvarför vi funderade öfver att genom något spratt vänja honom ifrån »Lotta Svärd». Slumpen kom oss härvid snart till hjelp.

En vacker och solig vårdag i början af April beslöto vi, ett litet kotteri, bestående af den gamle skämtaren Broman, Elmlund, Lichtenberg och jag, som oftade brukade hålla ihop, att fira den vackra vårdagen med en liten festmiddag på gamla »Franska värdshuset» på Djurgården. Det vackra vädret hade ditlockat mycket folk, som vimlade i solskenet på slätten. Efter en glad middag begåfvo vi oss för att intaga vårt kaffe på »Blåporten», den tidens finaste restaurant på Djurgården. L. som alltid brukade, äfven när han hade sällskap, promenera för sig sjelf, hade nu också kommit ett godt stycke i förväg. Han var vanligtvis klädd i pels, en då för tiden ovanlig lyxartikel i Stockholm, isynnerhet bland teaterfolk.

Då upprann en satanisk idé i min hjerna. Jag vidtalade, fem à sex Djurgårdsgaminer, som brukade erbjuda sig att stå på näsan för 3 styfver, att mot en ersättning af 3 skilling pr individ, springa efter L., rycka honom i pelsen och ej lemna honom förrän på Blåportens trappa samt ideligen ropa: »Vi ska helsa så mycket från Lotta Svärd!» Dessa Sarastros odjur släppte minsann inte sitt offer och, trots hans på det hela taget ganska star-

ka protester, förföljde de honom till aftaladt ställe, till stor förlustelse för den promenerande allmänheten.

Att han blef duktigt ond, kan ingen förtänka honom, han lofvade mig ett ordentligt kok stryk; jag fann därför rådligast att genast bege mig tillbaka till staden, tills den första stormen lagt sig!

L. hade valt Hamlet till sin första debutroll. Profrepetition var uppsatt och personalen församlad för att repetera med den nye Hamlet. Debutanten begynte och man såg tydligt, att han nedlagt både intelligent arbete och studium på densamma, men hans olycksaliga långsamhet och säflighet förstörde totalt det goda intrycket. Kjellberg, regissören, satt en stund tyst och hörde på, men när scenen med vålnaden i första akten kom, så blef han otålig, flyttade upp glasögonen i pannan och afbröt repetitionen med följande:

»Bäste hr L., jag tror vi få lof att hitta på någon annan roll åt herrn, ty skall herrn spela Hamlet, blir inte spektaklet slut förrän $^{3}/_{4}$ till 6 på morgonqvisten, och så länge kan vi inte ha publiken qvar, utan att bjuda den på frukost, och det tillåta f—n i mig inte teaterns finanser!»

L., lugn, saktmodig och vänlig som alltid, endast log och sade sakta till mig: »*Han är fånig*»! ett favorituttryck hos honom! Sedan debuterade han verkligen som Måns Bengtsson Natt och Dag i »Engelbrekt och hans dalkarlar», med rätt mycken framgång, men lyckades alldeles förträffligt i sin andra debutroll, Chevalier Donati di Conti i

»Strozzi och Martino», en helt och hållet komisk figur.

L. var fast öfvertygad om, att tragedien var hans fält, och som så många skådespelare misstog han sig om sin rätta kallelse. Hade han kastat sig på komiken i stället, skulle han utan tvifvel ha varit en af våra största kapaciteter i den genren.

De begge Foroni.

Vår svenska opera har i alla tider intagit en mycket framstående plats bland Europas operascener, dock stod den kanske högst under detta århundrade, för 30 à 35 år sedan. Den kunde till och med uppvisa åtminstone en artist med europeiskt rykte och denna artist var — *Louise Michaeli*, hvars underbart tjusande stämma intet land kunde uppvisa maken till.

För öfrigt funnos utmärkta sångare och sångerskor, såsom Olof Strandberg, Gustaf Sandström, Rudolf Walin, Carl Johan Uddman, Oscar Arnoldson, Fritz Arlberg, Fredrika Stenhammar, Linda Röske Lund, Mina Gelhaar m. fl.

Äfven orkestern, det s. k. Hofkapellet, ansågs vara bland de yppersta i Europa.

Den som hade hela den musikaliska ledningen i sin hand var en personlighet, som svängde sin taktpinne med snille och energi, som hade ögon och öron öppna, inte allenast för det som försiggick på scenen, utan äfven räckte till för salongen — det var den vackre, elegante damernas gunstling — *Jacopo Foroni*.

Han var ett söderns barn, född i Italien, och hade kommit till Sverige i egenskap af kapellmästare vid ett italienskt operasällskap, som i slutet på fyratiotalet gaf representationer å d. v. Mindre teatern.

Efter sällskapets afresa qvarstannade han här i »sitt älskade Sverige, sitt andra fosterland», som han ofta brukade uttrycka sig, och utnämndes inom kort till kongl. hofkapellmästare, verkande i flera år på denna plats, tills helt plötsligt döden gjorde slut på ett lif, helgadt allt skönt och stort i denna världen.

Han dog i koleran den 8 September 1858. Några dagar förut hade konung Carl den XV haft en af sina angenäma fester på Ulriksdal, där Foroni, som tillhörde konungens närmaste omgifning, äfven var närvarande. På denna fest förkylde han sig, for hem sjuk och dog efter några timmar.

Dödsbudet anlände just då första representationen på hösten skulle begynna, och gud skall veta att den aftonen publiken ej fick mycket reda på pjesen, ty många bittra tårar fälldes öfver den aflidne vännen, som var afhållen af alla.

Någon tid efter hans död kom en broder till honom hit, för att taga arf och reda hans efterlämnade affärer, som stodo på en synnerligt god fot.

Oaktadt hans yttre och sätt att vara icke var det allra behagligaste, blef han af pietet för broderns minne utmärkt väl emottagen, ja, till och med uppburen af artisterna, fast han senare bevisade att han långt ifrån förtjente deras välvilja.

Jag hade funnit synnerlig nåd för hans ögon,

och blef hans nästan dagliga umgänge, han gaf mig lektioner i franska och till gengäld lärde jag honom att dricka punsch, af hvilken han blef en stor amatör, som för resten alla utländingar, som smaka denna vår svenska nationaldryck.

En händelse inträffade, som förbytte denna vänskap från hans sida nästan i hat.

Han hade naturligtvis tillträde till scenen, och begagnade sig flitigt deraf. En vacker dag kom balettmästaren Lund underfund med, att han alltför närgånget egnade de unga dansöserna sin hyllning, hvarför han af direktören utverkade hans utvisande från scenen. Detta förtröt den hetlefrade italienaren, som svor att hämnas och hade utsett 1 Maj till den dag då denna tragedi skulle utspelas.

Den 1 Maj ingick med en strålande sol och fullt med folk hade samlat sig på Gustaf Adolfs torg, för att beskåda den kungliga kortègen som vid denna tid skulle bege sig till Djurgården.

Man hade slutat en middagsrepresentation på kongl. teatern, och jag stod just i begrepp att sätta mig upp i en omnibus för att fara till Djurgården, då jag hejdades af Luciano Foroni, (af teaterns galghumorister kallad »*Lucianus*») som med vildt stirrande blick frågar mig om Lund ännu aflägsnat sig från teatern. Anande oråd sprang jag en annan väg upp på scenen för att varna Lund, men kom tyvärr för sent, ty när jag kom ned på torget igen höll »Lucianus» på att med knytnäfvarna bearbeta sin antagonist. Lund, en stor gymnast och utmärkt fäktare, hade kunnat med ett enda slag

göra slut med leken, men för att undvika skandal, retirerade han in i vakten, som den tiden utgjordes af soldater från gardena, och polisen tog hand om fridstöraren.

Naturligtvis blef saken föremål för rättslig behandling och flera vittnen hördes, bland andra äfven jag. Mitt vittnesmål var mycket graverande, ty det antydde, att han stått i försåt för Lund, och på grund däraf blef han häktad, men efter några dagar, på italienska ministerns initiativ, frigifven och afsänd till hemorten. Dagen före sin afresa var han under bevakning ute på en promenad, hvarunder han i Humlegården mötte Oscar Arnoldsson, och för honom beklagade han sig bittert öfver svenskarnes behandlingssätt och till sist utropade han:

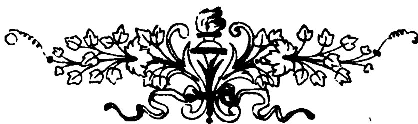
»Hvar är den lilla bof O., som vittna att jag blef i arrest, jag skjuta den lilla bof». Då A. upplyste honom om, att det i Sverige ej gick för sig, utan obehagliga följder, hvaraf han redan haft försmak, svarade han:

»Jag icke skjuta honom i Stockholm, men jag träffa honom i London, Paris, Neapel, då jag skjuta den lilla bof».

Lyckligtvis för mig har hans hotelse ej gått i fullbordan, ty jag har hvarken återsett honom i Paris, London eller annorstädes.

Sin utmärkte broders minne lyckades han dock ej förstöra, det lefver qvar i allas hjertan, som hade lyckan att åtnjuta hans vänskap.

Vid Furusund.

De flesta af mina läsare känna utan tvifvel, eller ha åtminstone hört talas om Furusund, den gudomligt vackra, numera så mycket freqventerade badorten, belägen i Stockholms skärgård.

I forna tider var icke ordensjuveleraren, den store husegaren, teaterdirektören, antiqvitetssamlaren, m. m. Chr. Hammer Furusunds spiritus rector. Han har skapat om den täcka platsen från en landtlig oskuld till en fashionabel badort med villor, hotell, teater, och gud vet om det inte också fins ett museum!

Fordom var allting där ganska primitivt med små nätta hus och en mycket anspråkslös gästgifvaregård, men glädje och fröjd rådde i hvarje vrå.

En mängd af konstens och literaturens stormän hade här om söndagarne stämt möte, och en del af dessa utvalde hade här slagit ner sina bopålar för somrarne. Exempelvis på Eknön, ett litet stycke från sjelfva Furusund. Där vistades bland andra en af den k. teaterns förnämsta prydnader Fanny

Westerdahl, Figaros oöfverträfflige tolkare, sångaren och skådespelaren Bernhard Lundbergh, samt »Bondbröllopets» och »Ulfåsamarschens» kompositör, August Söderman, hvars toner tjusat öfverallt, där den svenska sången ljudit.

Men hvem som egentligen gaf största glansen åt stället var folkets man, kanske den populäraste mannen i riket, den varmhjertade fosterlandsvännen — *August Blanche.* Han residerade på sitt Tusculum, en förtjusande villa, och emottog där, som gästfri värd, allt hvad hufvudstaden egde lysande inom konsten och literaturen.

På andra sidan sjön hade den qvicke tjufpojken Fritz Ahlgrensson sin varelse, han, den sedermera så ryktbare dekorationsmålaren.

Min gamle vän Söderman hade den vänligheten att ofta inbjuda mig i sitt angenäma hem, och jag var minsann ej sen att acceptera inbjudningen, men gjorde aldrig någon brådska med återtåget. S. sysselsatte sig mycket sällan den tiden han vistades på landet med musik, men så mycket mer med fiske, för hvilket han hade en formlig passion; han kunde sitta hela dagarne utan snart sagdt både mat och dryck, när han kom på ett aborrställe, och vanligtvis kom han också hem med sumpen full af fisk. Ett par gånger lyckades han narra mig med sig under föregifvande, att han hade matsäck med, men när det kom till kritan, så bestod matsäcken af en liten eau de cologne-flaska fyld med »brännevin» samt fyra sockerskorpor. Då jag förebrådde honom det hjertlösa uti att låta en matfrisk

20 års yngling sitta och ro, som jag i de flestä fall fick göra, från kl. 3 på morgonen till 11 på förmiddagen och ej få till lifs mera, än en mycket enkel sup och två sockerskorpor, såg han på mig med ett outsägligt förakt och utbrast:

»Dessa välsignade komediantyngel, de tänka aldrig på något annat än mat och fylle, men ha inte det ringaste sinne för det ideella i lifvet och dess högre uppgifter!» Hvarpå jag svarade: »att om det ideela bestode i att timtal sitta och vänta på aborrnapp, så föredrog jag det materiella i lifvet!» Slutet blef alltid:

»Du är ohjelplig!» Tag båten och far hem och skaffa dig frukost, men sänd och hemta mig vid middagstiden».

Till och med skärgårdsborna erkände honom som en af de förnämsta fiskarena i trakten, och en märkvärdig tur hade han. Han underhöll hela sitt hushåll, skänkte bort åt sina vänner, insaltade för vinterbehofvet, samt sålde rätt ofta, allt af sitt eget fiskafänge.

En annan liten lustig episod från min vistelse på Furusund påminner jag mig. Aug. Blanche gaf middag, till hvilken alla ortens honoratiores voro inbjudna samt en hel del hufvudstadsbor, och litet hvarstans stötte man på konstnärliga och literära celebriteter, blandade om hvarandra med annat godt och gemytligt folk från ön; specielt kommer jag ihåg ett gammalt original till tullförvaltare, som hette någonting på »Gyllen»—, jag mins ej så noga hvad. Bland andra gäster var äfven vår dramatiska

teaterns utmärkte älskare Axel Elmlund, då en uppgående sol. Blanche presenterade gubben i tullen och E. för hvarandra, då den gamle genast utropade:

»Det var f—n så trefligt att få göra herrns bekantskap, jag såg herrn i förra veckan gå på skridskor i Berns salong, och det gjorde herrn bra!»

E. blef litet generad och svarade:

»Det måste vara något misstag, hr tullförvaltare, jag uppträder endast på k. teatern och ej i Berns salong.»

Då invände den gamle:

»Se så, prata nu inte några dumheter, jag såg herrn ju ganska tydligt! Kan herrn gå på lina också?»

E. blef litet otålig och utbrast:

»Nog kan jag gå på skridskor, men aldrig om sommaren, men på lina kan jag min själ inte gå! Kan tullförvaltaren?»

Gubben lomade temligen »flat» sin väg!

Berns salong, då nybygd, användes först till konsertlokal för det utmärkta v. Schantska kapellet från Finland, men efter dess upplösning, uppläts lokalen till alla möjliga eqvilibrister, och där uppträdde verkligen en norsk skridskogångare, som på »håret» liknade E. Derifrån gubbens misstag.

Som sagdt, tidens nivellerande hand har också vidrört Furusund, men ännu finnas nog många i lifvet, som med tacksamhet minnas Aug. Blanche och hans storartade gästfrihet.

Zelma Hedin.

De äro icke många qvar från k. teaterns storhetstid. De ha gått bort ur tiden, dessa mäktiga andar, som gåfvo form och lif åt de »*gamle*» skaldernas skapelser. Det storslagna i konsten och litteraturen har mistat sin prestige, om till gagn eller skada för menskligheten är svårt att afgöra. Tidsandan är helt annorlunda och däri ligger väl orsaken, hvarför idealiteten fått maka åt sig för realiteten.

Hur som helst, hade likväl i midten af vårt århundrade teatern sin storhetstid, och från den lefva icke qvar mer än trenne, nämligen Edvard Swartz, Georg Norrby och Carl Gustaf Sundberg. Den sistnämde tog för några år sedan farväl af scenen, efter att i sextio år med oförvansklig ära trampat de bräder, som föreställa världen. Visserligen finnas också qvar Axel Elmlund och Victor Hartman, men de voro då så unga, och få väl egentligen räknas till den nyare generationen.

Bland dem som då lyste och bländade genom

talang, skönhet och personlig älskvärdhet, var — *Zelma Hedin.*

Både på och utom scenen väckte hon allmän beundran.

Hennes förtjusande hem, långt uppe i Kungsbacken, näst intill det beryktade s. k. spökhuset, var ett bland de gästfriaste i hufvudstaden.

Här förde hon spiran, hon, drottningen i modets värld, på det utmärktaste sätt biträdd af sin make, revisor Henrik Hedin, en yngre broder till allas vår käre och värderade vän »Svante».

Att blifva presenterad i deras angenäma hus, var det eftersträfvansvärdaste inom den tidens sällskapslif, och deras mottagningar voro de mest gouterade.

Sällskapet var visserligen ofta litet kosmopolitiskt, ty man såg där generaler och excellenser vid sidan af teaterns unga »förhoppningsfulla» elever, hvartill jag hade den äran att räkna mig.

En ständig gäst och ett föremål för ständigt gyckel, var en hedersman och musiker till »yrket», som löd det enkla namnet — Calle Nygren. Han var fru Zelmas störste och varmaste beundrare och sjöng hennes lof i alla möjliga tonarter.

Mången gång tillät sig den älskliga värdinnan ett litet skämt med vår beskedlige musiker, och en dag sade hon åt honom, att namnet Calle i hennes öron ljöd allt för trivialt och att han borde hädanefter skrifva sitt namn à la française.

Detta tog vår gamle vän för kontant och vid nästa mottagning uppvaktade han gästerna med nya

visitkort, på hvilka stodo i elegant tryck *Charles Nygrén*, pianist och kompositör.

Då den skalken »Svante» fick se kortet utbrast han: »Heter du Nygren, du lilla musikembryo, så kan du också, f—n ta mig, heta Calle». Ett enstämmigt skratt följde på denna replik, och den stackars N. stack sina fina visitkort i fickan och heter sedan dess snällt och beskedligt — Calle.

En svår sjukdom gjorde ett sorgligt afbrott i fru H:s lysande tillvaro. Den firade primadonnan måste lemna sin kära teater, för att i främmande land söka bot för sitt lidande.

Efter sin återkomst till fäderneslandet uppträdde hon visserligen någon tid, dels å kongl., dels å Mindre Teatern. Den eleganta gestalten hade ännu mycket qvar af sin spänstighet, men kraften var bruten, kindernas rosor hade förbleknat och länge dröjde det ej förrän mannen med lien hemtade den skönaste och älskligaste skådespelerska, som på de sista 40 åren beträdt tiljan.

Må det vara tillåtet en gammal vän och kamrat, att, fastän något sent, nedlägga en blyg eternell på den, menskligt att döma, för tidigt öppnade griften.

En spindelhistoria.

Jag hade en intim barndomsvän och tillika kamrat vid teatern, en älsklig och poetisk natur. Han hade en vurm, som hängt i honom från barndomen, nämligen en synnerlig kärlek för spindlar, enkannerligen sådana af mindre species, och så snart man ville förstöra en dylik favorits väf eller på annat sätt göra åverkan på hans älsklingar, blef han alltid förargad och försvarade dem under uttryck af harm öfver djurplågeri och elaka naturer, alltid påstående, att sådana djur ovilkorligen måste bringa lycka med sig. Han var sjuklig och led stundtals af hypokondri.

Jag minnes tvenne rätt egendomliga spindelepisoder, som nästan komma mig att dela hans vidskepelse gent emot de små djuren.

En dag kom han till mig och fann mig arbetande på en roll af ganska svår beskaffenhet, och för hvilken jag hyste stor fruktan, emedan jag ansåg den öfverstiga mina krafter. Jag kommer så

väl ihåg denna lilla händelse som, om den hade passerat i går.

Jag satt i en stol, med ryggen till hälften vänd emot min vän, tänkande på morgondagen då pjesen skulle uppföras, och nästan sjuk af ängslan, då jag plötsligt får höra ett utrop från honom:

»Nej, se, en spindel, som kryper på din axel! Var nu lugn, min gosse, du kommer bestämdt att göra lycka i rollen, det slår aldrig fel».

Jag kunde icke återhålla ett leende af misstroende. Dagen derpå uppträdde jag emellertid och skördade bifall, ja, större än hvad kanske någonsin kommit mig till del.

Vi skildes, och det dröjde nära två år innan vi åter träffades. Jag besökte honom då och fann honom nästan döende; det första, han yttrade till mig vid mitt inträde var:

Snällt att du kom, min käre Ludvig, du är den andra vännen, som i dag besöker mig; hela förmiddagen har en liten spindel promenerat på mitt täcke och det bådar lycka.

Och sant sade han, att den lilla spindeln den gången bådade lycka, ty endast några timmar därefter hade hans trofasta hjerta upphört att klappa och hans själ hade flytt hän till det land, der idel lycka och sällhet bo.

Elevskolan och dess lärare.

Kungl. Teaterns elevskola har just aldrig haft något synnerligt anseende, ofta med, men också ofta utan skäl. Det har verkligen funnits tider, då den haft någon betydelse för den dramatiska konsten; dock tror jag att dess sammanslående för något år sedan med konservatoriet var ett mycket välbetänkt arrangement.

Att få passande lärare för en teaterskola är ingen lätt sak, emedan vanligen de talangfulla och dugliga artisterna ej gerna befatta sig med ett så besvärligt och på det hela taget lönlöst arbete, och det är lärarnes större och mindre duglighet, som härvidlag spela en stor roll.

Vid min ankomst till teatern stod den ofantligt lågt, men så var också herr Svensson skolans föreståndare, och man måste söka med ljus och lykta för att finna någon, som så litet passade för sin befattning.

Att dressera elefantungar, därtill var han nog lämplig, tror jag, men att sätta pli på ungdomar,

hvilkas uppgift var att framställa typer och karaktärer ur sällskapslifvet, sådant det ter sig på teatern, där ofta en liten ideel anstrykning är af nöden, det öfversteg hans förmåga.

Lyckligt nog för oss unga, afgick han snart och hans plats intogs af herrar Jolin och Sundberg, och då kom en glansperiod. Från deras regime utgingo adepter, som gjort den svenska scenen stor heder, exempelvis Elmlund, Hartman, sångaren Rob. Ohlsson, samt Mina Gelhaar m. fl.

Hvad som i främsta rummet bidrog till att arbetet gick med lif och lust, att lärjungarna infunno sig till lektionerna som till glada sysselsättningar, var den älskvärda och städade ton, som dessa aktade, aldrig förgätna lärare införde, samt det kamratskap och den vänskap, som utan tecken till afund besjälade oss elever gent emot hvarandra, och jag kan icke sluta dessa små anteckningar, utan att med den mest oblandade fröjd tänka mig tillbaka till denna tid, den lyckligaste i mitt lif.

En liten munter episod från kamratkretsen vore kanske bra att sticka emellan med till omvexling i denna lilla skizz, som kanske annars får en väl allvarlig prägel.

Det fans nämligen en elev vid namn W—rk, säkerligen den på *längden* störste skådespelare, som någonsin uppträdt på svensk scen. Han var icke »persona grata» hos kamraterna, mest derför att han var mycket svag för att ställa till pick-nicker, som vanligen slutades med ett litet älskvärdt säll-

skapsspel, som kallas knack, hvartill vi animerades till föga fromma för våra alltid klena kassor.

Vi spelade honom många spratt, såsom att rigga hans guttaperchagaloscher, som voro af ansenlig storlek, till små seglare i rännstenen utanför teatern, med flera dylika tjufpojkstreck.

En gång företogo vi oss ett väl hjertlöst skämt med honom. I operan »Profeten» tjenstgjorde Elmlund, H. Torslow, Hartman, jag, dansörerna Hjertzell och Beckman samt W—rk, som romerska rikets kurfurstar. I sista akten, då palatset sammanstörtar och alla gästerna falla till marken och förgås bland spillrorna, hade vi uppgjort en infernalisk plan att låta W. falla först, och vi allesammans iklädda rustningar kasta oss öfver honom. Den arme W. höll rakt på att mista andan, pustade och skrek:

»F—de elevyngel, vill ni ta lifvet af mig? Vänta tills ridån gått ned skall jag nog rekommendera er hos Kjellberg!»

Det gjorde han också, men Kjellberg, ej fal för sqvaller, visade ett af sina vanliga grin och sade:

»När herrn ännu är vid lif och, som det tyckes, ej lidit något vidare men, så var det väl ej så farligt; nästa gång skall herrn slippa ifrån de värsta, ty herrn är tillräcklig att göra fyra vanliga kurfurstar af!»

W—rk*) begaf sig sedan till landsorten och tjusade till publiken i *Hamlet*, *Carl Moor* m. fl., samt försökte sig senare som debutant på kongl. Teatern i Carl Moors roll, blef märkvärdigt nog engagerad

på ett år, men hans repertoar inskränkte sig till debutrollen samt en municipalgardist i *Debutanten och hennes far.*

Bland våra lärare vill jag också nämna språklärarinnan fröken Hanna Brooman, som för några år sedan skattade åt förgängelsen, efter att ett halft sekel haft en moderlig omvårdnad om »sina barn», som hon brukade med förkärlek kalla sina elever. De ännu efterlefvande af dem, skola helt säkert med tacksamhet minnas denna sin »moder».

I Finland. — Theodor Österberg.

Det gamla kära Finland, redan i början af vårt århundrade ryckt ifrån sin moders hjerta, har dock alltid och intill senaste tid, trots de fennomana sträfvanden, som mer och mer gripit omkring sig, älskat det svenska språket, ifrat för svensk kultur, och isynnerhet har svensk teater alltid omfattats med största och varmaste intresse.

Det svenska elementet och dess förkämpar voro på den tiden de dominerande, åtminstone i hufvudstaden Helsingfors, där konstens barn i alla tider blifvit på det hjertligaste mottagna och omhuldade.

En praktfull teater blef uppbyggd och invigdes hösten 1860 af Pierre Deland med sitt utmärkta sällskap, bland hvars medlemmar, förutom direktören och hans fru, räknades fru och hr Knut Almlöf, hvilka sedermera utgjorde dramatiska teaterns stödjepelare och voro en lång följd af år hufvudstadens förnämsta sceniska konstnärer. Bland andra funnos äfven Theodor Schwartz, en mycket begåfvad och omtyckt skådespelare, m:lle Freya Ryberg (seder-

mera gift med hr Vinaty,) som redan för länge sedan dragit sig tillbaka i privatlifvets lugn, samt m:lle Lamberg (sedan fru Jacobsson) en förtjusande sångerska och skådespelerska, och som var den första Offenbachssångerska man hörde i Sverige. Hon uppträdde nämligen en hel sommar, som Euridice i »Orfeus i Underjorden» i den gamla gula ladan på Djurgården, som hade heder och värdighet af teater. Denna gamla lada kunde också vara förtjent af ett eget kapitel, men som det skulle gå utom ramen för dessa små skizzer och dessutom intet har att skaffa med Finland och dess teaterförhållanden, nöjer jag mig med att påpeka att i detta gamla skjul framstälts den dramatiska konstens storverk från Shakspeares »Kung Lear» till Blanches »Hittebarnet», kreerade af sådana konstnärer som fru och hr Torsslow, de begge Delanderna m. fl.

Låt oss återvända till Finland och dess teater. Man var ej nöjd med att uppföra ett praktfullt hem för konsten, och att låta ambulerande sällskaper föra dess runor, utan det beslöts att bilda en garantiförening och upprätta en stående teater, hvilken öppnades den 28 Oktober 1861, och det är härom jag i denna uppsats vill nedskrifva några rader.

En. högtidsklädd och feststämd publik hade infunnit sig för att bevittna den första stående svenska teaterns première i Finlands hufvudstad.

Calderons storslagna drama »Lifvet en dröm» uppfördes, en särdeles lämplig invigningspjes. Hufvudrollen »Prins Sigismund» utfördes af Theodor

Österberg, säkerligen landsortsteaterns dåvarande talangfullaste skådespelare och som skulle varit värdig att uppträda på en scen af högsta rang. Hans spelsätt hade en viss likhet med den store Dahlqvists, och hade ej hans privata lif lagt vissa hinder i vägen, skulle utan tvifvel denne rikt begåfvade skådespelare varit den ende som kunnat upptaga D:s fälda mantel.

Ö. var, hvad man på teaterspråket kallar litet bråkig, isynnerhet när han, som ofta hände fått litet för mycket af »nektar och ambrosia», då blef han »svensk—svensk», kunde ej tåla »de s—ns finnarne», som enligt hans påstående voro minst hundra år efter sin tid. En afton på operakällaren minnes jag särskildt då vännen Ö. råkade illa ut. Han höll ett litet tal och råkade dervid nämna att han, då han kom till Finland, en gång öfverstigit »civilisationens råmärke», men lofvade att ej göra om det en gång till. Detta tal väckte naturligtvis ondt blod och en liten student, som knappt räckte tragikern Ö. till axeln, steg fram och på ett ganska eftertryckligt sätt tillrättavisade, ja till och med grundligt piskade upp honom. Ö:s vederdeloman var så liten att han måste hoppa ett skutt för hvarje örfil han utdelade. Oaktadt sin oppositionslusta egde Ö. ett godt både hufvud och hjerta och var en i hög grad vänsäll personlighet. En skådespelare var han och det af renaste vatten och säkert finnes ännu mången, som minnes hans Kardinal Mazarin, Benvenuto, Fredman, Bengt Lidner m. fl. Han afled

i mycket torftiga omständigheter för flera år sedan i Stockholm:

Hans egentligen sista roll var Bengt Lidner i »På Gröna Lund». I en lång tid hade han gått utan engagement, men genom en väns bemedling lyckades han att få uppträda några gånger under sommaren på Djurgårdsteatern, och oaktadt sin fysiska retur, spelade han ofvannämde roll på ett sätt, så talangfullt, så gripande, att man trodde sig se den olycklige skalden lifslefvande framför sig, och det var ej utan, att det fans mycken likhet i skådespelarens och skaldens lynnen och öden. Visst är, att det fans själ och inspiration i hans spel, något sällsynt nu för tiden hos våra moderna skådespelare med all aktning för deras intelligens och fulländade teknik.

Calle Pettersson.

Hvilken af våra äldre teaterhabituéer minnes ej den jovialiske, älskvärde »père noble» *Carl Pettersson*, väl känd såväl i Stockholm som landsorten!

Det torde till och med ännu finnas personer, som ihågkomma »lilla Petter», som en vacker och elegant älskare på Humlegårdsteatern i början af femtiotalet. Som älskare var dock ej Petter så synnerligt lycklig, ty oaktadt sitt fördelaktiga yttre, var han oftast litet *för* söt. På senare åren däremot var han ansedd som en ypperlig farsör och finare gubbe.

Jag kommer ihåg en lustig anekdot från P:s älskaretid på Humlegårdsteatern. — Bland den tidens habituéer fans en viss ryttmästare M., en stor teatervän och obeskrifligt qvick och rolig karl, men stor spyfluga och en verklig fasa för sekundteatrarna.

En gång uppträdde P. i en rol, jag tror officern i Pariserpojken, och var sötare än vanligt. M. satt en lång stund mycket tyst och beskedligt och af-

hörde P:s vackra kärleksharanger, men när han hade slutat utropade M. med hög röst: »Tack, lilla snälla hr P., gör om det där, det var så obeskrifligt vackert». Publiken brast ut i skratt och den beskedlige P. skummade af raseri.

Vid den första finska stående teatern var Pettersson en af dess bästa krafter, och åtnjöt stora sympatier både som konstnär och menniska. Han hade i sina yngre år en särdeles vacker förste tenor, men en tilltagande fetma lade en viss slöja öfver rösten, och alstrade en benägenhet att sjunga i halsen, men därom var det omöjligt att öfvertyga honom. Han trodde alltjämt att hans favoritvisor »Sjung qvinnans lof» och »Tag ditt glas och drick ur» fortfarande sjöngos med samma friska klang, och den största förargelse man kunde göra honom var att imitera och smått karrikera hans — »tag ditt gla-has och dri-hick ur etc.»: då utfor han vanligen mot mig och Wagner, som voro de värsta tjufpojkarna, samt utropade: »Era s—ns små brackfrön, tror ni kanske ni kan sjunga fjerdedelen så vackert som jag; ni förstår bara att ta edra gla-has och drihicka ur; något annat begriper ni inte!» När vi då ångrande svarade: »Förlåt oss, käre Petter, vi mente inte så illa», fingo vi vanligen till svar en vänlig blick och ett — »kom hit och klinga med mig, ni äro när allt kommer omkring ett par snälla gossar, men ha ena gemena tungor; i alla fall, jag förlåter er!»

Innan Berns salong blef den eleganta förlustelselokal, som den nu är, uthyrdes den en vinter för

teaterföreställningar, till ett konsortium, hvars ledande män voro ofvannämde Pettersson, samt hrr Hjalmar Sjöberg och Carl Wiberg, tvenne bekanta skådespelare. Teatern gick mycket dåligt och utdelningen till cheferna reducerade sig till noll. P., som förut just icke hade så synnerligt lysande affärer, fick dem sannerligen icke förbättrade genom detta företag. En afton då han skulle gå in i sin klädloge för att pynta sig till pjesen, uppvaktades han utanför klädlogedörren af tvenne herrar med käppar, presenterande ett bysättningsutslag (bysättningstvånget existerade ännu den tiden). P. alltid gladlynt och skämtsam tog saken lugnt, bad »kissarne» ej förorsaka skandal, utan låta pjesen däri P. hade hufvudrollen gå sin gilla gång, och gaf sitt hedersord på att efter spektaklets slut stå till deras disposition. Dessutom inbjödos de att bevista representationen. Det nyckfulla ödet hade så visliga tillstält, att pjesen som gafs var »Stockholm nattetid», däri hjelten, en kongl. sekter, spelad af P., i en af akterna blir hemtad till bysis. Likheten mellan pjesens hjelte och skådespelarens prekära ställning roade publiken, som fått litet nys om saken, ofantligt, och säkert betraktades slottskanslisterna i salongen lika mycket, som handlingen på scenen. P. applåderades och efter pjesens slut eskorterades han af sin hedersvakt till n:r 74 Hornsgatan, men längre än öfver natten behöfde han ej stanna där, ty morgonen derpå sammansköto några vänner, och han hade *många* sådana, den älsklige själen, beloppet.

De betalte hans skuld och hemtade lilla P. i triumf tillbaka till lifvet och friheten.

Sedermera tillhörde han flera af Stockholms sekundteatrar, såsom mindre och södra, öfverallt uppburen och omtyckt. Hans sista engagement var vid stående teatern i Göteborg, där han också slutade sitt lif, saknad af alla, med hvilka han kommit i beröring, och om honom kunde man tryggt säga — han hade ingen enda ovän.

Filip von Schantz—Isidor Högfeldt.

Finska teatern hade under sin korta tillvaro tvenne stödjepelare, som i hög grad bidrogo att höja dess konstnärliga anseende och gifva den en lyftning, som publiken också på det lifligaste senterade.

Den ene på kapellmästareplatsen, den andre verkande i tysthet, nämligen teaterns sceniske styresman.

De voro Filip von Schantz och Isidor Högfeldt.

Kapellmästaren Filip von S. var ett verkligt geni och som musiker och komponist ovanligt framstående, och många minnas säkert ännu hans intressanta och mycket besökta konserter i Berns salong för cirka tjugufem år sedan, och hvilka rent af hänförde den tidens publik. Han var en äkta konstnärsnatur, litet lättsinnig och slösande måhända, men hjertat var en grufva med det renaste guld.

En dag i början af år 1851 hade några unga och glada studenter en treflig middag på Kajsaniemi värdshus, liggande strax utanför Helsingfors. När glädjen och »gasken» hade nått sin höjd, uppsteg

en af deltagarne (hvilken har aldrig kunnat utrönas) och höll ett glänsande tal för franska republiken. Händelsen rapporterades för höga vederbörande och några af de mest komprometterade deltagarne blefvo relegerade från universitetet och tillsagda att ofördröjligen lemna landet. Dessa voro Nordenskiöld, den sedermera så frejdade vetenskapsmannen, grefve Carl Mannerheim, Carl Wetterhoff, den utmärkte publicisten, samt Filip von Schantz!

S. och M. reste till Tyskland och Frankrike. W. och N. kommo genom t. f. svenske konsuln Oldenburgs bemedling öfver till Sverige på en segelskuta.

De stannade sedan i det gamla moderlandet Sverige, och skapade sig där lysande ställningar inom vetenskapen och litteraturen.

Efter flera års frånvaro från fäderneslandet beviljades dem vederbörligt tillstånd att få återvända till Finland, men endast M. och S. följde uppropet.

S. som i många år studerat musik i Leipzig blef den nybildade finska teaterns förste kapellmästare och bibehöll denna sin befattning till teaterns upplösning vid dess brand i Maj 1862. Derefter öfverreste han med sitt utmärkta kapell till Stockholm och var den förste som arrangerade s. k. populära konserter för billig entré först i Tivoli på Djurgården, och sedan i den nybyggda Berns salong.

Företaget gick i början utmärkt, men som S. var alltför gifmild och slösande, med ständigt öppen börs, gick det snart öfver ända, och S. återreste till Finland, bruten till själ och kropp. Hans fin-

känsliga natur dukade snart under af bekymmer och grämelse.

Isidor Högfeldt hade en tid varit teaterdirektör i Stockholm och landsorten, då han erbjöds att öfvertaga posten som artistisk direktör och regissör vid Helsingfors stående teater.

Han var en praktisk ledare som få, en ordningsmenniska som ingen. Kanske var hans regie litet pedantisk och ofta klagade vi, teaterns ungdomar, öfver hans f—de repetitioner, som togo lifvet af oss, och som hindrade oss att, så ofta vi ville, deltaga i det glada sällskapslifvet, men pjeserna gingo med »schwung», och när så publik och kritik smickrande uttalade sig öfver vårt arbete, insågo vi, att den insigtsfulle ledarens repetitioner ej uteslutande voro »til Lyst», utan nyttiga för vår utveckling och förkofran.

Efter teaterns brand engagerades H. som andre regissör vid dramatiska teatern, der hans humanité och ordningssinne förskaffade honom de varmaste sympatier.

Den store regissören däruppe har för länge sedan kallat, menskligt att se, allt för tidigt till sig, dessa begge hedersmän, som ännu hade kunnat verka mycket för konsten och dess idkare.

Rudolf Forsberg.

Bland de vid Helsingfors' »Stadtteater» engagerade artister var äfven »gubben» Forssberg, en inom landsortsteatern mycket känd och värderad skådespelare, som en gång i ungdomens vår täflade med sjelfve den store Dahlqvist på landets förnämsta scen. Han debuterade nämligen i början af trettiotalet på k. teatern som »Carl Moor» i Schillers »Röfvarband». Utrustad med en imponerande gestalt, ett vackert hufvud och en af de präktigaste och klangfullaste organer, som någonstädes ljudit från en scen, var det fara värdt att han blifvit en svår medtäflare till hufvudstadsscenens herós, men ledsamma familjeförhållanden jagade honom tyvärr ut i landsorten, der han under nära ett halft sekel förde konstens runor med den äran.

Han var en hedersman af äkta slag, vänlig och skämtsam, fastän hans skämt ibland var litet grofkornigt, men då fick han ofta svar på tal, och det misstyckte han aldrig.

I synnerhet var han fulladdad med de kostliga-

ste historier, som ofta voro af eget fabrikat och då alltid med en liten giftig tillsats.

Då han kom till Helsingfors, var han redan ganska gammal och minnet var allt litet angripet, så att man fick hans historier till lifs mer än en gång.

Jag kommer särskildt ihåg en dag, då vi företogo oss ett elakt skämt med honom för att litet uppfriska hans minne. Han berättade sent och bittida om en god vän till honom i Upsala, den bekante källarmästaren Calleberg, hos hvilken han brukade tillbringa sommarferierna, och för honom och till hans beröm hade han inte ord nog. Vi kamrater, som dagligen hörde den beskedlige C. idislas, blefvo slutligen trötta härpå och vi funderade ut ett spratt, som skulle spelas honom och hvari jag utsågs till hjelten.

Vi samlades alltid vid middagstiden på operakällaren och der utfördes komedien. Då kotteriet var församladt, började jag med den trovärdigaste min följande berättelse:

»Jag har i dag haft bref från en god vän i Upsala, och bland andra nyheter berättar han mig en mycket sorglig historia, att den hygglige och omtyckte källarmästaren C. tagit sig af daga på ett förskräckligt sätt, han har nämligen stuckit sig i magen med en gaffel och deraf ljutit döden.» Historien hur vidunderlig den än var, gick verkligen i F. och bleknande utropade han: »Herre gud, aldrig hade jag trott att min gamle vän C. skulle sluta på ett så fasligt sätt. Inte kunde det vara dåliga affärer, ty jag känner hans ställning till punkt

och pricka, säkert var det ett anfall af sinnesrubbning.» I tre dagar trodde F. blindt på berättelsens äkthet, men slutligen underrättades han om att allt var ett tjufpojkstreck, och att jag var ankans fader, men så stort var hans förtroende till min barnsliga enfald, att han omöjligen kunde öfvertygas om att jag var upphofsmannen till denna svarta plan, utan hans misstankar föllo på en kamrat A., som han förut hade ett horn i sidan till och han förblef fortfarande i den tron.

Emellertid hörde vi aldrig mera den förträfflige C:s namn nämnas.

På hans repertoar stod en gammal pjes af tretiotalets skola, som hette »Clermont» eller »Konstnärens hustru», där han spelade hufvudrollen, en blind målare, som hade i hans ungdom varit en af hans glansroller. Det var ju klart att han vid några och 50 års ålder ej kunde utveckla den verve och inspiration som fordom, hvarför stycket mottogs mycket kallt. Det förargade honom. Till på köpet hade han fått veta, att tjufpojksligan inom sällskapet efter detta gifvit honom öknamnet »Blinda Calle», då ökades förbittringen och han svor på att snart komma ur detta röfvarnäste, som benämdes finska teatern, och denna önskan gick snart i fullbordan, ty kort därpå brann teatern och sällskapet upplöstes.

F. lefde sedan i många år och var till sin död engagerad hos gumman Elfforss.

Han var en betydande konstnär och hans Birger Jarl i Hedbergs »Bröllopet på Ulfåsa», förutom många andra framstående roller, skola länge minnas.

På sista tiden var han sjuklig och led af reumatism, den enda pension de stackars landsortsskådespelarne få, och ändå offra de sina bästa krafter i kulturens tjenst, ty ingen skall väl kunna neka att en sådan mans lifsgerning icke inverkar nyttigt och förädlande på menskligheten.

Den gamle redlige vännen F. hade den lyckan att få sluta sina dagar lugnt och bekymmerfritt hos den af honom så mycket omtalade och beprisade Calleberg, och en vacker minnesvård pryder den gamle skådespelarens graf på Upsala kyrkogård.

Finska teaterns brand.

Efter en två års utmärkt sejour hade garantiföreningen enhälligt beslutat att fortsätta med den stående teaterns verksamhet.

Fredrik Deland hade hela vintern med sin oefterhärmliga komik beredt publiken högtider af skratt, de öfriga sujetterna hade hunnit bli samspelta och utförde sina respektive partes med lif och lust, med ett ord, teatern hade hos allmänheten stora sympatier, då det rasande elementet *elden* på en gång gjorde slut på den präktiga, eleganta teatern och grusade mångas förhoppningar på framtiden.

Natten mellan den 7 och 8 Maj blef den nämligen lågornas rof, och på morgonen kl. fem stodo endast de nakna murarne qvar.

Fredrik Deland hade qvällen förut uppträdt för sista gången, helsad af allmänhetens jubel, och samma dags afton hade bestyrelsen sammanträde i foyern, der fortsättning beslöts.

De stackars sujetterna, uppväckta ur sömnens armar, stodo i natten fånigt stirrande i elden, där

deras existens och en stor del af deras svårt förvärfvade egendom sjönk i det rasande elementets djup.

Åtminstone hela deras teatergarderob fans inom murarne.

Klädlogerna voro så beqvämt och präktigt inredda, att hvarje sujett hade sitt skåp för sig. Det gjorde att de flesta, i synnerhet vi ungkarlar, som bodde på hotell, hade hela vår garderob på teatern, ty där var vida beqvämare än i våra egna bostäder.

Åtminstone var detta fallet med mig. Också fick jag nästan alla mina »snygga gångkläder» uppbrända, och det enda som fanns qvar af ett försvunnet välstånd var litet linne.

Många både tragiska och komiska episoder föreföllo vid detta ödesdigra tillfälle.

Jag vill söka påminna mig några.

Flere af fruntimren ville rusa upp på stegar för att genom fönstren intränga i logerna och rädda något af sina tillhörigheter, hvilket naturligtvis var alldeles omöjligt, då elden spred sig med en sådan hastighet, att operakällarens kypare måste hals öfver hufvud i djupaste negligé bege sig af utan att kunna medtaga det minsta.

Filip von Schantz, alltid glad och sorglös, stod tillsammans med mig och ett par andra kamrater och såg på utan att kunna något hjelpa.

S. utbrast då skrattande: »Tusan så synd om mina dyrbara instrument, som nu som bäst sjunga sin svanesång. De representera minsann ett artigt kapital, minst 1,500 rubel. Men låt oss trösta oss.

Holmgren (värden på opris), den hederliga själen, har lyckats rädda undan förstörelsen några buteljer godt vin för att pigga upp oss stackars komedianter och musikanter med. Här äro blott två alternativ, att gråta eller skratta. Jag väljer det senare, som varande mycket angenämare.»

Just som vi stodo inbegripne i vårt samtal och smakade desslikes på vännen Holmgrens goda vin, kom en af kamraterna, den numera aflidne gamle hedersgossen Ludvig Strindberg, redan då som ung ett stort original, och skrek med full hals: »Jag måste till hvad pris som helst rädda min karaktärsgarderob!»

Med den menade han några gamla peruker, frackar och annat klädståndsskräp, som han använde i sina mer och mindre komiska betjentroller. Då vi gjorde honom uppmärksam på att det var omöjligt att mera komma in, svarade han med stor resignation: »Nå ja, låt smörjan brinna, men gif mig åtminstone en konjak att friska upp mig med!»

Sujetternas öde beklagades allmänt och en insamling gjordes för att i någon mån ersätta dem deras förluster. Insamlingen inbragte cirka 1,000 rubel, och det blef ett rätt välkommet bidrag att lindra bekymren.

Till och med gubben D. fick också sin »karaktärsgarderob» ersatt, ty vi blefvo ombedda att uppgifva våra ungefärliga förluster för att därefter göra utdelningen.

Att D., som hade höstat in mycket pengar för sitt gästspel, äfven ville vara med att dela dessa

smulor som kommo på vår lott, ansågo vi ej vara snällt gjordt af »den snälle gubben».

Efter branden associerade vi oss, de flesta af sujetterna, och företogo under Agards ledning en tourné, först till Åbo och sedan till Stockholm, der vi i förening med Filip von Schantz' orkester gåfvo bland annat Runebergs *Kan ej* några gånger på Manègeteatern å Djurgården. Före vår afresa hade teaterdirektionen i Helsingfors välvilligt gifvit oss tre månaders lön.

Innan jag slutar denna lilla skizz, kan jag ej underlåta att med tacksamma känslor ihågkomma teaterns styrelse och isynnerhet tvenne af dess medlemmar nämligen guvernören i Helsingfors, generalen baron Wallén och magister N. Kisseleff, som gjorde vistandet för oss i det gamla Finland så angenämt vi kunde önska oss, och som uppbjödo hela sitt stora anseende för att skaffa oss umgänge och trefnad.

De hafva begge för längesen skattat åt förgängelsen, men i våra, den *första* svensk-finska teaterns ännu qvarlefvande sujetters hjertan strålar deras minne med oförvansklig glans.

Den röda gården i Norrköping.

Bland mina angenämaste ungdomsminnen framskymtar ett litet rödt hus vid Vattengatan i Norrköping.

Det var det minsta och äldsta huset i hela staden och det första som blef färdigt efter ryssarnes brand år 1719 samt hade i ett och ett halft sekel varit i samma familjs ego.

Denna, en gammal handskmakareslägt G—d, en af dessa gammaldags hedersfamiljer, lefde i patriarkalisk endrägt tillsammans sitt lif i denna trånga ram, lycklig och förnöjd. Sådana familjer voro förr i verlden ej så sällsynta inom handtverksklassen, men gud vet om det nu fins några kvar däraf, då nutidens sträfvanden gå ut på, att det är för simpelt att vara »handtverkare», »en ann kan vara lika god som en ann», och »fabrikör», låter bra mycket gentilare, men bestämdt har soliditeten ej vunnit härpå.

I denna aktningsvärda, för mig sedermera så kär blifna familj var jag inackorderad vid min första

teaterutflygt i den svenska landsorten, upptogs och omhuldades som en nära anförvandt, och under ett fjerdedels sekel har jag alltid vid mina visiter i nordens Manchester bott i denna lilla »*vrå*» af den bullrande fabriksstaden.

Der knöts ett vänskapsband, ej för stunden, nej för hela lifvet, och många angenäma stunder af oblandad glädje i denna lilla stuga dyka upp i mina tankar från forna dagar.

En beskrifning öfver »stugans» originella utseende och inredning hoppas jag ej skall alltför mycket trötta de värda läsare som haft tålamod att läsa till slut mina små anspråkslösa, ibland kanske allt för barnsliga uppsatser.

När jag genom en vän blifvit inackorderad där och för första gången på afstånd utvändigt betraktade huset, kan jag ej neka till att min tanke var: »Hur kan någon menniska bo i detta kyffe?» Men tankarne vexlade när jag öppnade porten och fann en gård, apterad till den mest förtjusande trädgård *en miniature*, med sina byster och prydnader, visserligen litet illa medfarna af tidens tand, men för hvarje sommar uppfiffade med litet oljefärg och då ganska prydliga.

Rummen voro visserligen små, men nätta och putsade som dockskåp, och isynnerhet voro mina förhyrda två små »kajutor» ganska komfortabla och litet högre till taket än de öfriga, men så voro *de* också belägna i ett nybygge som det kallades, d. v. s. det var uppbygdt i slutet af förra seklet. Öfriga rum voro försedda med takbjälkar och voro så låga,

att en bra nog lång karl hade svårt att stå rak. Dock herskade der glädjen, förhöjd af sång och musik, en sport som idkades af familjens flesta medlemmar, och såväl lyriska som dramatiska kapaciteter voro alltid välkomna i det efter förhållandena gästfria hemmet.

Man träffade där ofta landsortscenens bästa förmågor, såsom Österberg, Pettersson, gubben och gumman Elffors m. fl. från den *gamla* tiden.

Särskildt påminner jag mig en liten festlighet, som der arrangerades för snart tjugo år sedan till ära för den som tecknar dessa rader, och hvilken tillställning omtalades till och med i tidningarne.

Jag hade nämligen en längre tid legat sjuk, men var så återstäld, att jag skulle resa upp till hufvudstaden och tillträda ett engagement, då det beslöts att ställa till stor afskedsfest.

Den lilla trädgården strålade i kulörta lyktors och bengaliska eldars magiska glans. Bålar framsattes och tal höllos både på vers och prosa af såväl de gamle handskmakarne som af deras broder, numera välbestäld kyrkoherde, samt den för flere år sedan aflidne begåfvade tidningsmannen Pehr Lange.

Vid 11-tiden på qvällen fingo vi höra musik från huset midtemot, det var den då så berömda skånska husarqvintetten, som konserterade på Strömsholmen, och som också med sina toner ville förhöja festens glädje. Den blef naturligtvis inbjuden och der musicerades till långt fram på natten; alla granngårdarnes fönster stodo öppna och lyssnande ansigten syntes öfverallt sticka fram. Ingen klagade

efteråt öfver störd nattro, som fallet varit på senare tid, då frälsningsarmén i sitt tabernakel på samma gata till långt in på nätterna uppför sina orgier.

Bland husets öfriga märkvärdigheter får ej förglömmas en sten, under hvilken hvilade trenne kanariefåglar, i lifstiden favoriter hos en af de gamle i röda gården och som sjelf förfärdigat likkistor och svepningar åt sina älsklingar.

En annan kuriositet var en tafla, föreställande en afbildning af Gustaf IV Adolfs kröningspantalonger och handskar, förfärdigade af den gamla handskmakarefirman vid konungens kröning i Norrköping 1800. Denna tafla tror jag nu finnes i Nordiska museet.

Alla de gamla invånarne i det röda huset utom en ha redan skattat åt förgängelsen. Sofven i frid, I gamle! Det fins ej många af eder stam mera qvar i lifvet, men tidsandan är annorlunda, måhända icke sämre nu än då.

Finska teatersällskapet.

Det har alltid varit coutumen i hufvudstaden inom dess såväl dramatiska som literära kretsar, att förnämt rycka på axlarne när man hört ordet landsortsaktör nämnas.

Detta är sannerligen icke rätt, ty i landsorten både finnas och ha funnits skådespelare, som fullt kunnat mäta sig med, ja till och med öfverträffat hufvudstadsscenernas, ofta af kotterikritiken uppehållna och framskuffade personligheter, och hvad samspel och konstnärlig pietet beträffar har jag i landsorten sett och varit med om pjesers utförande, som himmelsvidt öfverträffat t. ex. de elevuppvisningar, till hvilka vår kongl. teater ibland brukar inbjuda allmänheten, och på hvilka representationer Shakespeare oftast är experimentalfältet. Jag vill exempelvis nämna »Hamlet» och »Kung Lear», då Rossi gästade Stockholm.

För öfrigt ha de flesta af våra sceniska storheter af både äldre och yngre dato fått sin dramatiska uppfostran i landsorten, såsom Deland, P. och F.,

fru och hr Knut Almlöf, vår utan all fråga förnämste och mest genialiske skådespelare Emil Hillberg, Lindberg, fru Dorsch-Bosin, fröken Sandell, hr Gründer m. fl., då däremot de i Stockholm bildade och där stationära inskränka sig till fruarna Hwasser och Hartman, hrr Fredriksson, Elmlund, Hartman, samt möjligen ett par till.

Det finska teatersällskapet ansågs på sin tid såsom landsortens förnämsta, sujetterna voro visserligen inga storheter, men samspelet var särdeles godt. Dessutom var sällskapets konduit utom scenen mycket bra och bidrog till det anseende och de sympatier det lyckades förskaffa sig.

Dess styresmän voro tvenne i landsorten såväl som i hufvudstaden kände och gouterade skådespelare Hjalmar Agardh och Gustaf Gustafsson. Den senare afled för några år sedan som intendent vid Göteborgs stående teater.

Sällskapets största magnet var ändå dess primadonna, *Alfrida Hammarstrand*, en intelligent och älskvärd skådespelerska, och publikens förklarade favorit, som tyvärr till stor skada för konsten alltför tidigt drog sig tillbaka från »de bräder som föreställa världen», och nu lefver som en aktad och ärad maka och familjemor i Åbo i Finland.

Hon var som sagdt en gunstling hos publik och kritik, och teaterhabituéer från denna tid minnas ännu med förtjusning hennes »Julia» i »Kan ej», »Lady Teazle» i »Skandalskolan», »Anna Lisa» i »Fursten och borgardottern» m. fl.

Jag innehade vid denna tid de otacksamma

älskarepartierna, och säkert är att jag föga passade för denna genre, »Ty hr O. var ej», som d:r B. Cronholm i Malmö i en tidningskritik uttryckte sig, »så svartlockig, intressant och naivt egoistisk, som han borde varit, men han presterar i sitt otacksamma älskarefack hvad han förmår, och därför bör man hålla honom räkning».

Det var för mig ett stort nöje att spela emot Alfrida H. ty säkert var hon en af de bästa och älskvärdaste motspelerskor jag någonsin haft.

Sällskapet hade också pekuniär framgång i de städer där vi uppträdde, med undantag af den trefliga staden Kalmar, där affärerna gingo dåligt, oaktadt teatern var nybygd och en af de vackraste och elegantáste vi haft i Sverige. Den hade invigts året förut af Michals »trupp», men taket var litet slarfvigt pålagdt så att det under våra representationer hände att det ärade publikum ibland fick sig ett litet uppfriskande regn på sjelfva parketten i sin eleganta teatersalong.

En af samhällets mest bekante män, den qvicke boktryckaren Otto W—n, skildrade vid en för sällskapet gifven afskedsfest i några lustiga verser våra öden i »Kalmar stad», och jag kan ej neka mig nöjet afsluta denna lilla skizz med utdrag ur denna visa:

»Gles var publiken, skall så bli
För den som konstnär är;
Men om Michals *) menageri

*) En numera afliden landsortsteaterdirektör.

Här visar sig — då skall man si
Att stan för andra så prekär
Ett riktigt guldland är.

»Vi älskat högt vårt rådstuhus
Och *Ladan**) låg och trång
Dess golf och väggar rent i grus,
Dess tak, där himlens klara ljus
Går in och ut i ostörd gång
Bland regnflods strida språng,

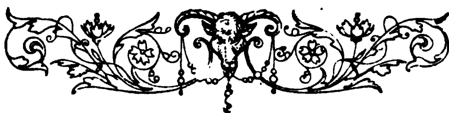
»Dock där är oss ej längre godt —
Man annat oss beskärt:
Man gett 300 för hvar lott —
Och nytt teaterhus vi fått.
Nog är det huset pengar värdt:
Det är båd dyrt och kärt.

»Se här vid dypölns lugna strand,
Vårt öga ser det här —
Vi sträcka sturska ut vår hand
Och hafva ej för tunga tand,
Men ropa: Se det huset där,
Thalias hus det är.

»Och gumman får nu bo i glans
Likt stjernan i det blå.
Maskinerit går som en dans,
Dekoration knappt bättre fans —
Men, »der er noget galt» ändå:
Publik står ej att få.»

*) Kalmar gamla teater belägen på en vind å rådhuset.

Calle Wiberg—Carl Svensson.

Det finska teatersällskapet upphörde som association efter ett års verksamhet och öfvertogs af Hjalmar Agardh, hvilken engagerade flera nya sujetter. Bland dessa voro ett par stora original, för öfrigt präktiga och duglige män i sina respektive fack, men de största motsatser man gerna kunde tänka sig.

De voro *Carl Wiberg* och *Carl Svensson*. Den förre, gående i »père noble»-genren, var en sprätt af första ordningen, putsad, petig och fin ända till pedanteri. Den senare däremot var en rättfram, något grof, men mycket humoristiskt anlagd personlighet, som föga brydde sig om hur han tog sig ut för världens ögon och hvars högsta fröjd var att retas med lilla Calle Wiberg. Han var egentligen maskinmästare vid teatern och som sådan utmärkt skicklig och oförtruten.

Svensson hade förut uppträdt under flera år uteslutande som skådespelare i småstäderna i Finland och berättade alltid med den största förtjusning när

han vid Westerlundska »truppen» rusade i tragedien som »Erik XIV, »Angelo Malipieri eller Paduas tyrann» m. fl. Den romantiska skolan är ännu hans käpphäst, och för ej mer än ett par månader sedan sade han till mig: »Jag begriper inte hur folk kan finna någon uppbyggelse vid att gå och se den här nymodiga lasaretts- och äktenskapsbrottsdramatiken. Nej, tacka vet jag de gamla hederliga tragedierna, af dem fick man ett intryck, som man kunde gömma med sig hem». Jag är mycket böjd för att ge honom rätt i detta omdöme.

W. led af en svår krämpa, som vid teatern kallas rollsjuka, och isynnerhet var han förbittrad öfver att han ej fick spela »Fregattkaptenen», ty han ansåg sin komik ha mycket tycke med Knut Almlöfs.

Rollen gafs emellertid åt Boström, men för att ej göra honom ledsen, lofvade Agardh att han skulle få alternera med B. och uppträda andra gången.

Han anförtrodde detta åt Svensson, och den skalken lofvade att hjelpa honom med maskeringen samt satte på honom en hisklig lösnäsa, för att han så mycket mer skulle likna Knut Almlöf.

Vid en af de bästa scenerna i andra akten gör han en knyck på hufvudet, kastar blicken mot himlen, men, o ve, den trekantiga hatten faller af, träffar den konstgjorda näsan, som illa ramponerades, och den olycklige Calle W. måste under publikens skrattsalfvor spela akten till slut med sin förolyckade näsa. Efter den betan önskade W. aldrig alternera i någon roll.

En annan gång uppfördes ett fransyskt familje-

drama, benämdt »En firma och ett hjerta», hvari Svensson spelade en fordringsegare, som, sedan firmans chef gjort cession, kommer för att tvinga sig till betalning på de andra fordringsegarnes bekostnad. Han är i början mycket ödmjuk, men då han ser att alla försök att bli betäckt misslyckas, sätter han hatten på hufvudet med en stor gest. S., alltid drastisk, gjorde detta på ett sådant sätt, att den nya eleganta hatten förvandlades till en »chapeau claque» eller med andra ord grundligt stukades.

Wiberg, som stod i kulissen och åsåg detta experiment, yttrade till de omkringstående: »Nej, se på S., en sådan vårdslös menniska, hur han handterar sin nya hatt!»

Vid spektaklets slut kom W. upp i klädlogen för att hemta sina öfverplagg, men hatten stod ej till finnandes. Då sade en af kamraterna: »Jag såg nyss S. ta en hatt som hängde på väggen!» S. hade nämligen för vana, att, brådtom som han alltid hade vid omdekoreringarne, då han skulle göra någon roll på scenen, gripa det första bästa klädesplagg han fick tag i, utan att så noga skilja på mitt eller ditt.

W. rusade i förtviflan upp på scenen, började söka, och fann slutligen sin vackra hatt, liggande stukad på en soffa, sprang sedan ned i klädlogen och utbrast nästan gråtande: »Den S. är då en förskräcklig menniska, se hur den uslingen handterat min nya hatt, som jag fick till present af min hustru när jag sist var i Stockholm. Jag blir olyck-

lig om hon får veta att den redan är förstörd!» W. var nämligen gift med en f. d. värdshusvärdinna, en amper gumma, som höll tummen på ögat på sin kära hälft.

S. hade blifvit engagerad att konstruera maskineriet på Venersborgs nya teater, hvilket han utförde på ett högst utmärkt sätt. När allt var färdigt, kom landshöfdingen grefve Sparre med grefvinna och några andra damer för att ta arrangementet i skärskådande. S. mottog dem i sin arbetsdrägt, som var allt annat än proper, och visade dem omkring öfver allt. Så kommo de äfven till falluckorna, som voro af hans egen konstruktion.

Han hade en »högan röst», som man säger, skrek på Frankenberg (en af arbetskarlarne) stälde sig sjelf på falluckan och kommenderade med full hals: »Frankenberg, pass på! Frankenberg, låt gå!» Men, o öde, luckan rörde sig ej ur fläcken!

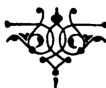
S. rasade, stampade, svor och skrek som en galning: »Frankenberg, för skock millioner, hvad är det för s—ns sudd dernere!»

Damerna blefvo förskräckta, S. märkte att han förgått sig, vände sig bugande till grefvinnan Sparre med orden: »Förlåt fru grefvinna, det var bara en byggnadsterm!»

Landshöfdingen yttrade sedan om honom: »Svensson är en utmärkt bra karl, men han tar sig inte ut i rum».

Calle Wiberg, den snälla själen, har för längesen gått till de sälla jagtmarkerna.

Vännen S. är nu sedan flere år maskinmästare vid Nya Teatern i Stockholm. Han har nu blifvit gammal och grå, men den forna kraften finnes ännu qvar. Numera skriker han väl inte slag på grefvinnor, men ordning och skick uppehåller han bland sina underlydande, det är då visst och sannt.

Första uppförandet af Bröllopet på Ulfåsa i landsorten.

Det var i Norrköping den 14 December 1865, som Hedbergs skådespel *Bröllopet på Ulfåsa* för första gången uppfördes i landsorten.

På många år hade ej något svenskt dramatiskt arbete emottagits med så stort och odeladt bifall, och öfver allt hvar det uppfördes gaf det ett lysande pekuniert resultat, ett bevis på att äfven alster af sund smak kunde ge folk, fastän det påstods och äfven nu påstås, att det endast är lättfärdiga operetter och galna farcer, som uppehålla ekonomien vid våra teatrar.

Kort sagdt, skådespelet gjorde stor lycka, var uppsatt med en prakt i kostymer som förr ej skådats utom Stockholm, och hvad utförandet beträffar kunde det mäta sig med hvilken teater som helst, naturligtvis med undantag af den kongl. scenen, der hufvudrollerna kreerades af sådana utmärkta artister som Elise Hwasser, Georg Dahlqvist och Axel Elmlund, men birollernas framställare vid

Agardhs sällskap stodo i nivå med hufvudstadsscenen, det vågar jag djerft påstå. Sigrid den fagra och Bengt Lagman spelades af Linda Boström och Fredrik Brandt och »fagrare» par kunde man ej tänka sig. Sigrids framställarinna var troligen den skönaste nordiska qvinnouppenbarelse man sett på någon scen.

Agardh gjorde Jarlen kraftfullt och tilltalande. Och Pettersson var präktig som Knut Algotsson.

Jag tar mig friheten afskrifva ett omdöme om pjesen och dess utförande, af den som kritiker högt ansedde d:r B. Cronholm i Malmö.

»Stycket innehåller så mycket verkligen talangfullt, så många skönheter i hänseende till språket och så många goda sceniska effekter, att det bereder en sann konstnjutning och lemnar efter sig ett särdeles hehagligt intryck. A. var en ståtlig Birger Jarl, full af kraft och manlighet; Knut Algotsson, den oaktadt sin fattigdom och förödmjukelse, ännu stolte och beslutsamme riddaren, framställdes förtjenstfullt af hr P., och O. som Härved Bosson var ypperlig. Fru B. återgaf Sigrids roll med en värma, en okonstlad enkelhet och ett naturligt behag, som rönte allmänt erkännande af publiken».

— — — — — — — — — — — — — —

Det var ledsamt att A. ej fick åtnjuta fördelarne af succè'n, ty förhållanden inträffade straxt derpå, som gjorde slut på hans väl anlagda och med konstnärlig pietet skötta teaterföretag.

Bengt Lagman och Knut Algotsson ha redan gått ur tiden. Birger Jarl har emigrerat till Fin-

land. Den förtjusande Sigrid den fagra verkar ännu, en praktfull höstblomma, vid ett af de bättre ambulerande sällskapen. Härved Bosson — ja, han letar fram små teaterminnen, sätter dem på papperet, sänder dem ut i verlden och känner sig glad och förnöjd om någon har tålamod att genomläsa dem och ej genast kastar dem i skräpvrån.

En teaterrepresentation i Borås för 21 år sedan.

År 1867 var jag engagerad vid Rohdes landsorts teatersällskap, på den tiden det förnämsta.

En skådespelare inom sällskapet, hvilken förut tillhört hr M:s »berömda trupp», och som följaktligen äfven i Borås sväfvat i en mängd klassiskt dramatiska storverk, hade öfvertalat direktören att äfven vända *sina* blickar till den lilla staden, under försäkran om goda recetter, vackra recensioner och dylika för den sceniske artisten angenäma och oumbärliga attributer.

En vacker sommarafton anlände sällskapet till den särdeles vackra och trefliga lilla staden och nedslog sina bopålar än här, än där, hvarest tillfälle till ett godt logis erbjöds, med den tanke, att »här är oss godt att vara», och i hopp att Thalias tempel motsvarade det öfriga. Men huru besvikne blefvo ej både jag och öfrige i våra förhoppningar.

Anländ till platsen, möttes jag af en syn, som den bortskämde storstadsbon ej kan tänka sig.

En gammal förfallen lada i stället för en teater visar sig för blicken; väl inkommen däri erfor man, att byggnaden inrymde åtskilliga icke precist åt Thalia invigda lokaler, såsom stall, ladugård, »hö-ränne» (äfven begagnad som klädloge) etc. etc.

Salongen upplystes af några rykande lampor här och där, samt af ljus i en från taket nedhängande träkloss med hål i, och hvad dekoreringen beträffar, kunde den förliknas vid den i en brädgård.

Sjelfva scenen var liten och dekorationerna af färger, som möjligen ett skarpt öga för en 30 år tillbaka kunnat upptäcka.

Den egentliga klädlogen för herrarne bestod af ett det allra som näpnaste lilla rum, som beqvämt kunde rymma 2 à 3 personer af ej allt för diger korpus, men som naturligtvis för de 11 som utgjorde sällskapets herrpersonal var alldeles otillräckligt. Innanför denna lilla skrubb var ett någorlunda rymligt bås, der fruntimren voro dömda att hafva sin varelse, och dertill måste de passera herrarnes ofvannämnde skrubb, för att komma ut på scenen.

Af berättaren tillfrågad, hvarför han ej inredt ordentliga klädloger, svarade egaren, (som i parentes sagdt, var rådman och f. d. riksdagsman, i den senare egenskapen ifrande *mot* ko-koppympningen och — tidningsutgifvare), att han tyckte »sådant där folk» inte behöfde genera sig för hvarandra, utan kunde gerna huller om buller påtaga sig sina kostymer emellan »kolischerna» — ett bevis på hur den dramatiska konsten och dess utöfvare upp-

skattades af dåvarande teateregaren och kritikern i den goda staden Borås.

På förhand annonserad, kunde denna reprensentation ej inställas, oaktadt direktören, vid åsynen af lokalen, var ganska förargad öfver att han låtit narra sig dit, och försäkrade att ej mer än det annonserade spektaklet skulle gifvas, samt bad oss vara beredda att redan dagen derpå draga till en annan marknad.

Aftonen kom, lamporna tändes, publiken började samlas, ouverturen gick af stapeln och ridån gick upp för ett stycke af en af våra förnämsta dramaturger, der jag hade den olyckan att spela hufvudrollen, som det dock tycktes till den talrika publikens belåtenhet, ty hela aftonen var jag föremål för dess smickrande hyllning.

Troligen har jag sällan förtjenat bifall så rättvist, som vid detta tillfälle; jag hemställer om det ej är beundransvärdt, att oaktadt denna omgifning, dessa allt utom angenäma odörer, som spredo sig omkring, och för öfrigt allt stämmande till skämt, ändå allvarligt utföra sin roll.

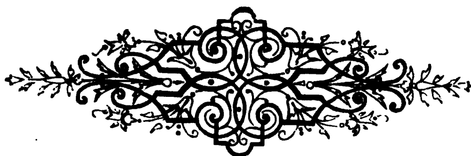
Den arme sufflören, hvars luktorgan ej voro så härdade och som befann sig närmare medelpunkten för »*parfymbutiken*», kom af sig flera gånger af lätt förklarliga skäl.

En lycka i olyckan var att det var sommar och att kreaturen hade sökt sin boning annorstädes, eljes kunde det lätt ha händt mig, som det hände den »store» tragikern Westermark, då han i en dram

utropade: »Jag hör min moders röst», besvarades med ett starkt råmande från grannen inunder.

Sedan denna tid har Borås fått en ny teater, säkert den vackraste någon mindre stad kan uppvisa, många gånger har jag sedan dess uppträdt där, och blifvit särdeles vänligt mottagen af dess älskvärda publik.

Fredrik Deland.

En gammal konstnärsfamilj, räknande sina anor från slutet af förra seklet, aktad och ärad såväl i hufvudstaden som landsorten och som alltid arbetade på att höja landsortsteatern till en både konstnärlig och hedrande ståndpunkt — var familjen *Deland.*

Af denna ha utgått fru och hr Pierre Deland, döttrarne Betty och Griselda (sedermera fruar Knut Almlöf och Ohlsson) samt, först och sist, den gamle veteranen, vårt lands förnämste komiker, den evigt unge Fredrik Deland. De trenne förstnämda ha för länge sedan skattat åt förgängelsen.

Efter att under loppet af många år ha på landet tillbragt ett dolce far niente, vaknade hos »gubben Fredrik» (som han redan då kallades) längtan att åter beträda de bräder, som föreställa verlden. Han antog ett fördelaktigt engagement i Helsingfors och tillbragte der hela sejouren 1862—63, ända till den sorgliga teaterbranden inträffade i Maj 1863.

Det var ett angenämt teaterår, hvartill icke minst

bidrog den talangfulle och ärade gästens inflytande på teaterns arbeten.

Några år senare hade jag det oskattbara nöjet att kampera tillsammans med honom i Göteborg å Mindre teatern, som då innehades af direktör Rohde, och sällan har väl någon sejour i landsorten gifvit ett så utmärkt ekonomiskt resultat som denna, tack vare de högtider af glädje, den store skådespelaren beredde publiken.

Från detta gästspel påminner jag mig en ganska lustig historia.

Några medlemmar af samhället hade å Lorentsberg arrangerat en storartad afskedsfest för den snälle gubben Fredrik och skulle vid samma tillfälle som ett varaktigt minne öfverlemna åt honom en lagerkrans af silfver.

Festen var i full gång, den eleganta supén inmundigad och en gammal ungdomsvän till Deland, d:r Gans, stod färdig att hålla festtalet.

Enkelt, värdigt och vackert framhöll han festföremålets betydelse som konstnär och menniska och bad slutligen, »likt de gamle greker och romare få kröna konstnären med en krans, som ständigt skulle påminna honom om konstentusiasmen i rikets andra stad.»

Vid dessa ord upplyfte han klädet, som dolde kransen. Men under öfver alla under! På hyendet låg en prydlig eklöfskrans, med sina särdeles väl arbetade blad och ollon. Den vänliga själen, som åtagit sig att ge ritningen till kransen, hade nämligen förvandlat lagern till eklöf.

En fnissning gick genom salongen och talaren stod ett ögonblick förstummad, men fann sig, fortsatte sitt tal och yttrade: »Att vi i vännen D. icke allenast hedra den store skådespelaren, utan äfven den utmärkta menniskan och medborgaren, visar denna eklöfskrans, som här på det bästa försvarar sin plats»!

Kransen omgjordes sedermera hos juveleraren, så att gubben D. fick sin lagerkrans, såsom en mera passande attribut.

Deland har nu för alltid dragit sig tillbaka från scenen, men den glädje hans konst spridt omkring sig skall sent glömmas, ty, såsom en vän vid ofvannämda fest qvad.

»En konstnär du var och en konstnär du är,
En konstnär du städs skall förblifva,
Och vår tid ej endast sin hyllning dig bär,
Mer skall dig en efterverld gifva.
Ja, evigt i Svea med silfverren klang,
Skall ljuda det strålande namnet — Deland.

Mindre teatern i Stockholm.

År 1868 hade tvenne af k. teaterns förnämsta kapaciteter, Ludvig Josephsson (intendent och scenisk styresman) och Fritz Ahlgrensson (den utmärkte dekorationsmålaren) brutit med direktionen, och i samråd med den spekulative millionären Chr. Hammer inrättat i forna kröneriet på Blasieholmen en teater, den sedan så mycket ömsom förkättrade ömsom förhärligade »Hammerska ladan». Lokalen var visserligen ej så särdeles lämplig till teater, då den endast utgjordes af en stor parkett och läktare i fonden, men för gud och en teaterdirektör är ingenting omöjligt, och tack vare Ahlgrenssons smakfulla och eleganta dekorering tillfredsstälde den ganska högt stälda anspråk.

Knappast ha någonsin vid ett teaterföretag i hufvudstaden knutit sig så stora förhoppningar, så allmänt intresse som vid detta, och ändå tog det en ända med förskräckelse, som skämtaren A—n älskade att uttrycka sig.

Mindre teatern började sin verksamhet den 15

Sept. 1868, och som invigningsstycke gafs en förträffligt skrifven komedi af Johan Jolin, »Min hustru vill ha roligt», med Gurli Åberg, Richard Wagner och Carl Pettersson i hufvudrollerna, och som väckte ett utomordentligt bifall hos den fullsatta salongens högtidsklädda och eleganta publik. Det var ett bifall, som bådade godt för framtiden, men tyvärr serverades sedan en efterpjes, uppfyld af de spetsigaste anspelningar på de k. teatrarne, och som helt och hållet borttog det goda intryck förpjesen hade åstadkommit.

Stockholmspubliken, alltid godhjertad och älskvärd, hade dock snart glömt alla invigningsgiftigheter, men de värda styresmännen hade antagligen fått i sina hufvuden att totalt störta »Patriis Musis» och för detta ändamål engagerat en storartad orkester och införskrifvit en italiensk opera, som totalt ruinerade det aktningsvärda företaget.

Vi, stackars svenska skådespelare och skådespelerskor, voro de, som fingo sitta emellan, men en lysande och glad tid var denna italienska operasejour, och säkert finnas ännu många, som med förtjusning ihågkomma signora Guadagnini (primadonnan), signora Cari (alt), signori Coy och Benthami (tenorer), samt först och sist den »gudomlige» signor Mendioroz (barytonen). Sällskapets kapellmästare var signor Rosa och deras impressario mr Ferdinand Strakosch, densamme, som året derpå gjorde försök med svensk och italiensk stående teater i Göteborg, men med samma sorgliga resultat.

Några af de svenska skådespelarne, som hade

en liten anspråkslös ton i halsen, fingo också nöjet att uppträda i småpartier i operan, exempelvis Richard Wagner och Carl Pettersson, och jag glömmer aldrig då »*lilla Petter*» uppträdde i »Sömngångerskan» och hade att sjunga ungefär följande tirad: »Il porco passi di amagna lugni», men kom totalt af sig på orden, och i ångsten drog han i det stället till med: »Il porco passi di Amanda Lundqvist»!

Publiken brast ut i ett skallande skratt, och »stackars Petter» hade önskat att en fallucka hade öppnat sig och fört honom djupt ned i den kalla jorden.

Det italienska operasällskapet var för öfrigt högst utmärkt, och såväl signor Mendioroz som signora Cari voro artister af första rang och ha sedermera med mycken framgång uppträdt på de förnämsta teatrar i verldsstäderna.

Oaktadt vanligen operaaftnarne salongen var fullsatt, stod det ekonomiska resultatet ej i nivå med de kolossala arvoden dessa artister pretenderade, hvarför gurgel och trätor angående gagens utbetalande hörde till ordningen för dagen. Impressarion Strakosch, en human och välvillig man, försökte hålla »juste milieu» och svarade alltid: »Jag ska' arrangera denna sak», men med detta besked läto de sig ej nöja.

De allra värsta voro signora Domasi (»primadonna secunda»), en liten tjock korist med ett vackert ansigte, fyllig figur och präktig röst, men för öfrigt i saknad af både musikalisk och dramatisk begåfning, samt primadonnans man, signor Guadag-

nini, en utsjungen baryton, som inte hade någon annan befattning än som primadonna-man och krångelmakare. Han kom nästan dagligen upp på teatern och stälde till oväsen, och lika många gånger blef han formligen utkörd af Ludvig Josephsson, som min sann ej var den som tillät oskick och väsen på scenen. I allmänhet vore de italienska artisterna hyggliga och älskvärda personer och lemnade en verklig saknad efter sig, då de den 15 December 1868 afslutade sin sejour och återvände till sitt land igen.

Det svenska skådespelarsällskapet fortsatte sedan ett tynande lif, och oaktadt verkligen utmärkta stycken gåfvos och sujetterna voro goda, så lyckades det ej att mer få vind i seglen.

Den siste Mars var allt slut, och direktionen påverkad af teaterns egare, måste upplösa sällskapet, och det enda, som den förut omtalade millionären kunde göra för de stackars sujetterna var att gratis upplåta teatern en månad, men först sedan ett fransyskt sällskap, under ledning af komikern Levasseur, kommit publiken att glömma sina stackars landsmän samt det behjertansvärda ändamålet. Att man just ej alltid dansar på rosor vid teatern, bevisar att den utdelning jag för denna månad bekom var 18 kr. 75 öre!!!

Säkert har ingen teater i Stockholm så gått upp som en sol och fallit ned som en pannkaka, som ordspråket säger, och detta trots dess styrande man var den erkändt förste och dugligaste i sitt fack i vårt land, men tyvärr *då* som *nu* får den sunda

och goda dramatiska smaken ge vika för den vind, som blåser för dagen!

Sedan omskapades Mindre teatern till en operett-teater under hr H:s egen egid. Då vanns nog pengar, men — hjelterykte tror jag ej.

Den siste direktören var den af Stockholms-publiken högt uppburne, älsklige skådespelaren Aug. Warberg. Han syftade högre, men spann ej silke på affären.

Nu är »ladan» jemnad med jorden, och på dess plan reser sig en monumental byggnad, det s. k. Palmeska huset, en heder och prydnad för vår vackra hufvudstad.

Ludvig Josephsson.

För att teckna denne talangfulle, energiske och outtröttlige mans verksamhet, skulle jag önska mig en större förmåga att på papperet utrycka och nedskrifva allt hvad mitt hjerta känner af intresse och tacksamhet. Meningen är ej heller, att i denna lilla skiss uppdraga några konturer af hans personlighet, offrad på konstens altare, utan endast påminna om några stunder af flerårigt samarbete.

Den plats J. intagit inom teaterverlden är så enastående, att knappast någon kan dermed jemföras, ty att på samma gång vara scenisk styresman för en stor teater, teaterförfattare och lärare vid en privat elevskola äro befattningar som hvar för sig kräfva sin man och som jag icke sett förenade hos en person.

Man har ofta förebrått honom, att han inte alltid innehade det lugn och den måtta, som man fordrar af en regissör; men öfverhopad af arbete, som en sådan oftast är, får han nog svårt att iakttaga detta gyllene lagom som alltid är så nödvändigt.

Säkert är att den som rättade sig efter hans alltid utmärkta instruktion, ej någonsin behöfde beklaga sig öfver inhumanitet.

Han stälde måhända för stora fordringar på andra, därför att han sjelf var outtröttlig och besatt en arbetsförmåga, hvars make man får leta efter.

Ibland brukade han skämta med denna sin förmåga, men det var ej utan att *något* allvar låg i skämtet. Vi hade en dag varit några kamrater tillsammans i ett gladt lag, där samtalet rörde sig om teatern och i synnerhet klandrades en viss teater för sin brist på regie, då J. plötsligt utropade: »Det är då t—n, att man inte skall hinna till att vara regissör för *alla* Stockholms teatrar!»

J. har varit styresman för *nästan* alla Stockholmsteatrarne, samt under några år äfven vid Norska teatern i Kristiania, och många äro de stycken han uppsatt, hvilkas utmärkta »mise en scène» och praktfulla uppsättning väckt uppmärksamhet hos utländingar som påstått sig icke sett dem så bra i sina respektive hemland; exempelvis »Afrikanskan», (kgl. operan) »Maria Stuart i Skottland», (dramatiska teatern) »Indigo», (Djurgårdsteatern) »Peer Gynt» och »Konung Richard III» (Kristiania), de flesta moderna operetterna af Strauss, Millöcker m. fl. samt »Tummeliten» på Nya teatern.

Det är från repetitionerna till en af dessa operetter, som följande lustiga anekdot cirkulerar.

Vid Nya teatern var nämligen engagerad en inbilsk tenor L., ovanligt liten till växten och saknande begåfning såväl i det dramatiska som musi-

kaliska, men i sina egna ögon *stor* och *talangfull*. Hans svaga sida var att alltid sjunga falskt och ej kunna falla in ordentligt! Vid en generalrepetition kom han oupphörligt af sig. Slutligen förlorade J. tålamodet och utbrast: »Men hr L., är det då så omöjligt att herrn kan lära sig detta lilla infall? Det är ju förskräckligt, att jag skall behöfva uppehålla hela personalen för herrns ouppmärksamhet.» En välvillig trumpetare i orkestern frågade då, om han inte kunde lägga in melodien i sin trumpet, för att ge sångaren liten ledning, hvarpå J. svarade: »Ta hela karlen, lägg in honom i trumpeten och blås honom åt f—n i våld, så att jag slipper se och höra honom!» Hela personalen rusade bakom scenen för att skratta ut, ty på sjelfva teatern vågade de ej ge luft åt sina glädjeutbrott.

Första stående teatern i Göteborg.

Det vackra, stolta och rika Göteborg, som inom sina murar egde så mångt och mycket, som öfverträffade hufvudstaden, var dock i saknad af en stående teater. Huset fans, och dertill ett synnerligen elegant sådant, men sällskap, hvar finna ett dylikt, värdigt rikets andra stad?

Då inträffade »krachen» på Mindre teatern i Stockholm, och ur dess ruiner framsteg — Ferdinand Strakosch, den store impressarion Maurices broder, erbjudande sin hjelp och ställande sin mångåriga erfarenhet till tjenst.

Såväl det italienska operasällskapet som större delen af de svenska engagerades af honom.

S., van att bedöma allt efter verldsstadsförhållanden, knusslade visserligen hvarken på gager eller personer. Han inbillade sig ha kommit i en guldgrufva, ur hvars schakt man endast behöfde hemta den ädla metallen, men ack! — hur grymt blef han ej besviken.

Göteborgarne, storsinnade och frikostiga, men

framför allt praktiska affärsmän, sågo tydligt, att kalkylen var för sväfvande och att allt gick på tok, drogo sig tillbaka, och brast så den granna bubblan.

Detta var verkligen synd, ty så väl som teatern sköttes och så dugliga dess sujetter voro, hade den förtjent ett bättre öde.

Scenisk styresman var Ludvig Josephson, primadonna en af vårt lands skönaste och yppersta skådespelerskor, Gurli Åberg (numera fru Ulff). Öfriga sujetter af framstående rang voro Wilh. Åhman, Österberg, Wagner, Victor Holmqvist, Carl Pettersson, Ahlström (elegant älskare) m. fl.

Italienarne voro ungefär de samma som vid Mindre teatern i Stockholm, tillökta med några ganska eminenta förmågor såsom signora och signor Coy, signor Sabbattini och kapellmästaren signor Carlo Patti (bror till den verldsberömda Adelina), en ung glad och älskvärd garçon samt vår synnerlige favorit.

Den 1 September 1868 invigdes detta storartade teatraliska företag med konung Gustaf III:s stämningsfulla dram »Siri Brahe och Johan Gyllenstjerna», och sällan, om ens någonsin, har jag hört ett så intensivt bifall, sådana applådsalvor, som vid denna invigningsrepresentation, och att döma däraf syntes teaterns auspicier lysande, men tyvärr där, som året förut i Stockholm, åto italienarne upp hvad de stackars svenskarne församlade i »ladorna».

Vännen Osterberg hade alltid ett gammalt ordspråk, som löd: »Det går till Oktober», men gudnås så visst, det gick inte längre än till April.

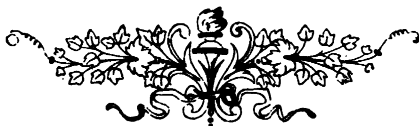
Operasällskapet hade gått »in's blaue hinein» redan i December.

Det ruinerade företagets chef, Ferdinand Strakosch, var en gentleman af renaste halt, älskvärd och tillgänglig både i med- och motgång, och säkert finnes ingen af hans gamla svenska sujetter som ej med vänskap minnes den gemytlige Ferdinando, som gaf så långt han hade och, när pengarne voro slut, alltid hade ett vänligt urskuldande ord för sin oförmåga att hjelpa.

När det rika Göteborg svek honom, och han öfverallt fick afslag på sina projekt för företagets vidare fortsättning, blef han ledsen, upplöste sitt sällskap och kunde icke mer »arrangera denna saka».

Göteborgs stora teater var sedan för flera år förhyrd af ambulatoriska sällskap, tills teaterns nye egare, fabrikör Aug. Ringnér, med uppoffring af både tid och penningar åter gjorde den till permanent.

De tre »Strömmarne».

I Göteborg finnes äfven en andra teater, kallad den Mindre, som likväl en gång också var *stor*, ja större, hvad scenen beträffar, än till och med den *Stora*.

Då fick ett »snillrikt» konsortium med en viss teaterdirektör H. som rådgifvare det infallet att af sjelfva scenen skapa magasiner och inrymma både scen och salong i den *gamla* salongen, och på det sättet blef det hela förfuskadt och nästan oanvändbart till Thaliatempel.

Efter Strakoschska katastrofen förhyrdes emellertid denna »låda» af trenne af det upplösta sällskapets medlemmar, Boström, Ahlström och Otterström, hvilka genast af den vitsiga göteborgska folkhumorn döptes till »de tre Strömmarne».

Dessa förenade omkring sig flere af de »skeppsbrutne» kamraterna och spelade med mycken fördel hela hösten ända till Januari 1869 då Wilh. Åhman, den såväl qvantitativt som qvalitativt store direktören, slog ihjel sin anspråkslösare konkurrent.

Då det ej längre ville »gå till» i Göteborg, spändes Thespis-kärran för, och resan bar till hr Ullströms stad, Norrköping, men äfven där ville det i början ej ta någon riktig fart, då en gammal vän till konsten och mig, den glade doktor Otto G—t fick en luminös idé, som han genast meddelade mig i följande ord:

— Det här duger inte, här måste dras hit folk, då de goda Ullströmmarne ej sjelfmant vilja infinna sig och ta notis om de andra »strömmarne». Beställ stora, eleganta affischer på kulört papper, slå korsomslag omkring och skrif sjelf på vederbörandes namn och titlar, såsom »Fabrikören och Riddaren N. N.», »Brukspatronen och Kommendören N. N.» etc. och skicka så Lindqvister (affischören) ut med dem, uppsträckt i hög hatt och hvit halsduk. Det ska du få se tar skruf.

Mycket riktigt, ett par dagar därefter hade vi att fröjdas åt anblicken af ett fullt hus på de bättre platserna, och de kulörta affischerna utbredda framför respektive egare. Alla ville naturligtvis affischera, att de tillhörde »crême de la crême». Upplysningsvis vill jag nämna, att vid denna tid begagnades i allmänhet endast hvita affischer.

Finten hade således lyckats, och några dagar därefter stod följande att läsa i stadens tidning:

»För hvarje ny representation, som det nu här uppträdande sällskapet gifver, växer publiken. Sällskapet förtjenar det äfven. På flere år har ej ett bättre sammansatt skådespelarsällskap och jemförelsevis så utmärkta förmågor här uppträdt som nu etc.»

Detta tidningens omdöme var verkligen icke oförtjent, ty sällskapet var mycket godt samspelt och bestod af flere goda förmågor, t. ex. fru Linda Boström, hrr Pettersson, Lichtenberg m. fl.

Boström, sjelf en mycket god skådespelare, utgången af Pierre Delands skola, skötte regien med duglighet och kraft; den andre strömmen, Ahlström, hade egentligen till metier att gå och se bra ut, men var verkligen en både talangfull och elegant skådespelare i älskaregenren; den tredje hade det mindre behagliga bestyret med kassan, men som företaget gick bra hela tiden var detta ett relativt lätt bestyr.

B. har för längesedan gått ur tiden, och A. har dragit sig tillbaka som välbestäld bokhandlare i Sundsvall.

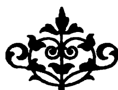
Sällskapet spelade på sensommaren i Falun, men kunde ej uppehålla sig där till hösten, då det skulle upplösas, ty ingen af de tre styrande mästarne hade någon synnerlig lust att fortsätta, då vi hittade på den planen, att fara till Gefle, oaktadt där ej fanns någon teater, då staden för kort tid sedan hade brunnit; men »bättre brödlös än rådlös», säger ordspråket.

Vi förhyrde nämligen en salong långt nere vid hamnen i hotell Phœnix och fingo låna en liten provisionel teater, tillhörande ett ordenssällskap. Denna hade ej mer än *ett* enda rum och då inträffade det märkvärdiga att 16 representationer gåfvos i ett och samma rum, ett fenomen, som troligen

ej inträffat sedan teaterns allra grönaste ungdom på 15- och 1600-talet.

Detta gaf anledning till flera roliga episoder. Midt på scenen hängde en magnifik gaskrona, som ej kunde nedtagas, emedan den utgjorde hela belysningen, och då hände, att man fick fröjdas åt den komiska anblicken af en modern ljuskrona, hängande i luften på Madrids torg, såsom fallet var när Don Cesar de Bazano gafs.

Men publik och kritik voro nöjda med de primitiva arrangementen och då hade *vi* ingenting att säga, så mycket mer som pengar »strömmade» in i *»de tre strömmarnes»* — kassa!

Vid Södra Teatern.

Under loppet af många år har Södra teatern stått i stor gunst hos Stockholms allmänhet, och i synnerhet hade den sin glansperiod under gubben Zetterholms spira i slutet af 60- och början på 70-talet. Sedan kommo några år af djup dekadans, men snart intog den åter sin gamla ansedda ställning, under Gustaf Bergströms regie. Ja, jag är nog djerf att påstå att den äfven för närvarande är Stockholms bäst skötta skådebana.

Det var på denna teater som Offenbach och Lecocq först serverades det operetthungrande publikum, och detta på ett i hög grad fulländadt sätt, och säkert har ingen af de gamla habituéerna ännu glömt Charlotte Bergström, nordens mad. Schneider, Storhertiginnan af Gerolsteins förtjusande representant, Thérèse Paul (sedan fru Hodell), Ferdinand Thegerström, Gustaf Bergström, Aug. Warberg; den gamle hedersmannen, veteranen Carl Gustaf Lindström samt Brundin, den märkvärdige höge tenoren, som endast hade två egentliga sångpartier, hof-

kamrern i Frihetsbröderna och Phumling i Theblomma, men sjöng dem *så*, som ingen sedan, och, för att gå ännu längre tillbaka i tiden, Constantin Rohde, Henriette Caspér, Gurli Palm (Den Sköna Helenas första framställarinna), samt Frans Hodell, som här skapade sin oförliknelige Lundströmstyp m. fl.

Åren 1870—73 hade jag nöjet att vara engagerad därstädes, och jag skall alltid ihågkomma med glädje denna tid, det vackra Söder och dess välvilliga invånare.

Min repertoire var visserligen ej stor, men jag hade ibland, tack vare min oförskräckthet, tillfälle att göra mig bemärkt.

Så hände t. ex. en dag då »Nerkingarne» gafs, att den skådespelare, en ung hr S., som spelte Olle Leks roll, ej hade infunnit sig då hans entré skulle göras. Som han ej förekommer förrän i slutet af första akten, hade regissören, van att S. alltid kom sent, låtit spektaklet börja, men då pjesen fortskred och han ännu ej syntes till, började man ana oråd och nu voro goda råd dyra. Huset var alldeles utsåldt och det hade varit stor förlust att inhibera fortsättningen af representationen.

Bud sändes efter mig, och lyckligtvis fann man mig vid en tidning, på teaterrestauranten. Regissören bad mig skynda upp på scenen samt frågade mig om jag ville åtaga mig att gå in och *läsa* Olles roll innantill. Efter någon tvekan och öfvertalning gick jag in härpå, för så vidt rollen var tillgänglig, men tyvärr fans den ej, utan måste jag

med pjesmanuskriptet i handen gå in och »à prima vista» uppläsa replikerna. Någon maskering var ej att tänka på, därtill fans ej tid. Ridån gick ned och sedan upp igen, då regissören tillkännagaf att i anseende till sjukdomsfall (!) hade ofvannämda arrangement måst vidtagas.

En studentmössa sattes på mitt hufvud och in på scenen bar det för att haspla upp mitt pensum. Först under mellanakten fick jag tid att hyfsa mig litet och upphjelpa min toilett.

Allt slutade väl, publiken uppmuntrade mig för min djerfhet, och gubben Z. med en särskild gratifikation.

Vid slutet af spektaklet infann sig hr S. ursäktande sig med att han försofvit sig, men denna ursäkt tog ej Z. för god, utan förebrådde honom för att han varit ute och festat och derför försummat sig. En ordvexling uppstod, det ena ordet gaf det andra. Den unge S. lemnade högst indignerad valplatsen med följande tänkvärda ord: »Nu kan det vara nog med ovett; vi äro alla menniskor, din tjocka oxe!»

Z. bet sig i läppen och försvann under utrop af: »Han är ohjelplig!»

Z. hade äfven förhyrt Ladugårdslandsteatern och gaf där ibland föreställningar, isynnerhet repriser af äldre stycken. Nyårsdagen 1872 gafs der ett nyårsskämt, benämdt »En populär föreläsning,» däri jag uppträdde bland publiken som sjöman, och hade min plats på andra raden, hvarvid följande lustiga intermezzo inträffade. Jag tar mig friheten afskrifva

episodens förlopp, så som den sanningsenligt beskrefs i ett nummer af tidningen Söndags-Nisse.

»Komikern hr B—m håller, som bekant, föreläsningar på Ladugårdslandsteatern inför en tacksam publik. Men bland åhörarne i salongen finnas äfven ett par skådespelare. Hr O., kostymerad som sjöman, är en af dem och sitter på raden.

Nyårsdagen kommer hr O. upp på raden för att intaga sin plats, men ber, försigtigt nog, vaktmästaren laga så, att en poliskonstapel finnes till hands, ifall något krångel skulle uppstå! 'Jag är inte klädd i mina vanliga snygga gångkläder,' säger hr O. på sitt skämtande sätt, 'och i den här dräkten kunde man lätt taga mig för en bråk- i stället för en spektakelmakare!'

Föreläsningen kommer i gång, hr O. får sin replik och skall börja tala, men i samma ögonblick känner han sig fattad i kragen af en bastant karlnäfve och af en annan dito, som tilltäpper talorganet. Näfvarna tillhöra poliskonstapeln, som hr O. visserligen tillkallat för att ha till skydd, men som, nitisk i tjensten, ej ser någon skilnad på orostiftare. Likheten inför lagen firar en härlig triumf...

Publiken både hyssjar och skrattar, men trots alla protester, är det på vippen att hr O. blir utkörd. Ja, ännu i denna stund är det säkert många af dem som första gången bevistade föreläsningen, hvilka ej veta af att sjömannen på raden 'hörde till pjesen'.»

Ludvig Zetterholm.

Södra teaterns ledare, Carl Ludvig Zetterholm, var en kraftig och insigtsfull man, en utmärkt skådespelare och en af de förträffligaste kuplettsångare man kunde få höra, desslikes en originell personlighet, men som under en kärf och sträf yta gömde både godhet och humanitet, och hvars namn alltid skall nämnas med aktning i Stockholmsteatrarnes annaler. Sin teater styrde han med både ordning och kraft och respekterad var han som få.

Som ett bevis på hans hjertliga och förlåtande sinnelag vill jag anföra en rätt lustig historia.

En ung skådespelare från landsorten, med mycket höga tankar om sig sjelf, hade nyss blifvit engagerad vid Södra teatern och skulle i Oktober göra sin entré. I September vistades S:a Th:ns sällskap i Göteborg. Den bekante skådespelaren Carl Pettersson var engagerad hos Z., men skulle i Oktober öfvergå till Mindre teatern i Stockholm.

En vacker dag erhåller P. ett bref, af ett för honom alldeles obegripligt innehåll, enär han ej det ringaste kände brefskrifvaren. Brefvets innehåll var af *unge fär* följande lydelse:

»Käre broder! Som du väl sett af tidningarne är jag för nästa spelår engagerad vid Södra teatern. Du kan väl tänka dig, att jag ej länge kommer att qvarstanna där, det är naturligtvis endast ett trappsteg till något högre, Kungl. teatern, dit min talang ju egentligen hörer. Min blifvande direktör känner jag par renommé ganska väl, det är en gammal *bracka*, ingenting annat, och hvad mina blifvande kamrater beträffar så äro de naturligtvis likt annat teaterbyke, och med dem skall jag nog reda mig» etc. etc.

Beskedliga »lilla Petter» blef både förvånad och förgrymmad öfver denna märkvärdiga epistel, rusade genast upp till Z. och lemnade honom brefvet utropande: »Här har jag fått ett oförskämdt bref från en herre, som jag alls inte känner, och ändå är han nog fräck, den lymmeln, att kalla mig för 'kära bror'!»

Sedermera löstes gåtan och då befans att den unge mannen samtidigt skrifvit två bref, det ena till en vän i Göteborg och i detta omtalade han sitt engagement, det andra till Pettersson angående förhyrandet af en lägenhet som P. hyrde i Södra teaterhuset och som han på hösten skulle lemna. Det bar inte bättre till än att vid brefvens kuvertering råkade afsändaren förvexla dem, så att P. bekom brefvet till vännen och tvärtom. I sanning ett högst förargligt misstag!

Z. tog saken lugnt, kallade visserligen upp persona quæstionis och förebrådde honom hans ohöflighet, men visade honom framdeles lika stor vän-

lighet som någon annan, alldeles som om ingenting hade passerat.

Z. lefde i allmänhet mycket tillbakadraget, men ibland var han en glad och frikostig värd, i synnerhet när någon pjes hade gått många gånger. Då arrangerades vanligen ett toddykalas nere på teaterrestauranten, och der dracks endast stora, mörka mahognytoddar, riktiga »direktörstoddar», som den spjufvern Gustaf Bergström brukade kalla dem.

När det var fullt hus, var gubben Z. alltid trumpen och kort om hufvudet samt knappast hvarken talade eller svarade. Var det däremot litet folk, var han alltid glad och munter, kom in i klädlogen och berättade lustiga historier, på hvilka han hade ett outtömligt förråd.

Som jag nämnt var han sjelfva punktligheten och redbarheten. Sista året hade han många förluster och bekymmer, och en dag hände sig att han ej kunde honorera lönerna. Detta var för mycket för hans starka hederskänsla och den dagen kunde han ej öfverlefva.

Vid boets utredning lemnade det dock öfver 30,000 kronors öfverskott.

Så gick han bort ur tiden, men *han* deruppe, som »ransakar hjertan och njurar», har nog förlåtit den af sorg och bekymmer nedtryckte hedersmannen att han gick naturen i förväg.

Af den nuvarande generationen är han förgäten, men vi, hans gamla sujetter, ha ännu icke glömt vår gamle präktige direktör.

Tivander och hans flickor.

Den k. svenska afundsjukan är gudnås vidt utgrenad här i landet. Den tog form hos hrr teaterdirektörer och teatermenniskor i allmänhet, som omöjligt kunde smälta Tivanders lysande pekuniera framgångar.

Hvad var då naturligare än att allmänheten följde med i sina omdömen, och så fick man öfver allt höra förkastelsedomen öfver hela hans teaterföretag. Så påstods, att det endast var uppsatt för att ockra på den dåliga smaken, och hans s. k. »benpjeser» med de öfverdådigt vackra flickorna endast till för att uppväcka sinligheten.

När så dertill kom, att enligt folks tro, oordning herskade i de teatraliska arbetena, att sjelfva scenen var en foyer, der städernas »jeunesse d'orée» emottogs och umgicks som barn i huset, då flög förtalets gift med ryktets vind ut öfver allt landet.

Men ingenting kan vara orättvisare och osannare än denna beskyllning.

Tvärtom herskade den mest mönstergilla ord-

ning under arbetena, och scenen var alldeles icke någon mottagningssalong för hvarken den ene eller andre af sujetternas privata bekantskaper.

Men ungdom, lif, lefnadslust och intresse fans det vid detta sällskap, och det är just sådant, som gamla kraxande teaterkorpar hata värre än döden.

Hvad de unga damerna beträffar voro de, liksom den sköna skotska drottningen, mycket »bättre än sitt rykte».

En skönare bukett af vackra flickor än dessa har väl aldrig skådats på någon svensk scen, och när man i samma pjes t. ex. fick se fröknarna T—g, K—dt, H—n, R—n och T—n, undrar jag sannerligen icke på att den ärade publiken strömmade till teatern, och kritiken stod stum för att njuta af denna härliga ögonfägnad.

En teaterdirektör kan ju ej vara någon vaktare öfver sina sujetters moralitet utom teatern, det vore för mycket begärdt, men säkert är att »Tivis» allt hade ögonen öppna och ej tillät något som helst, som kunde anses komprometterande för sin teater.

Repertoiren var alldeles icke så »*lätt*» som malicen påstod.

Af »benpjeser» minnes jag egentligen ingen mer än »Ett bröllop i Paris», en mycket glad och uppsluppen fars som en hel sommar roade hufvudstadspubliken på Djurgårdsteatern. För öfrigt upptogos vanligen endast pjeser som förut kreerats på någon af Stockholmsscenerna.

Bland repertoirens käpphästar voro »Sullivan», en fin fransk komedi, samt »Frihetsbröderna» de

förnämsta. Direktörens »Montedafior» var allmänt bekant, och Alma Helins »Fiorella» var en af de mest förtjusande teaterprestationer jag någonsin skådat.

Direktören, den af alla kände »Tivis», var en glad, fryntlig, human och redbar personlighet, jemn och angenäm till lynnet, och under de tre år jag var engagerad hos honom kan jag ej påminna mig att jag såg honom riktigt förargad, mer än en enda gång och det var i Upsala.

Magda v. Dolcke var nämligen engagerad för några gästspel och skulle bland annat uppträda på svenska, som »Maritana» i »Don Cesar de Bazano», men på sista generalrepetionen hade den värda damen ej ens gjort sig så mycket besvär, att hon felfritt kunde läsa rollen innantill, hvarför jag, som spelade Don Cesar, vägrade att uppträda emot henne och lemnade repetionen, som naturligtvis afbröts.

T. sade då till henne i vänlig ton: »Min bästa fröken, det här går ju inte, och som ni hörde vägrade O. att spela emot er. Jag hvarken kan eller vill tvinga honom, utan få vi skicka bud på min hustru, som spelt rollen förut, så får hon göra den, tills ni hunnit lära er den». Den hetlefrade fröken Magda blef topp tunnor rasande, tog Maritanas roll och slog den midt i ansigtet på lilla »Tivis», under utrop af: »Der har de rollen tilbage, speckhöker»!

Det var mer än T. kunde tåla, och vid hennes storslagna sorti slungade han efter henne ett: »Kom aldrig mer igen, s—ns markatta». Hon gick, för-

blef borta och dagen derpå spelade fru T. rollen och togs emot med mycket bifall.

Om T:s herrar är just ej mycket att säga, utan tar jag mig friheten afskrifva efter Jönköpingsbladet följande lustiga omdöme.

»Hvad herrarne beträffar, så — om man undantager hr X., som genom sitt alltid fina spel erinrar om landsortsteaterns bättre dagar, och direktören sjelf, hvars »eloquentia corporis» och förträffliga kuplettsång ej förfela att stämma publiken gynsamt — är man glad öfver att se och höra dem på afstånd; trots hr Å:s cirklade gång, hr H:s egendomliga hufvud- och armgymnastik och hr C:s underbara förmåga af röstens nyansering (han var näml. ständigt hes), att nu icke tala om hr S:s kastilianskt mörklockiga och tropiskt rika peruk, kan man tänka på dem utan saknad.»

Och nu till slut egnar jag en varm och innerlig tanke åt det glada minnet af den gamle »Tivis» och hans flickor.

Jorden rundt på 80 dagar.

Jules Vernes intressanta stycke med detta namn hade börjat göra sin rund på de flesta europeiska teatrar, och hade äfven uppförts i Stockholm och Köpenhamn. Då fick Tivander den goda idéen, som i parentes sagdt inbragte honom betydligt med pekunier, att upptaga pjesen i Kristiania och sedan göra en rond med densamma i Sveriges landsort.

Han reste till Paris och Berlin för att »beskåde den schene rariteten», och hemkom med i utlandet uppgjord »mise-en-scène», samt fickorna fulla med kostym- och dekorationsskizzer.

Uppsättningen kostade cirka 10,000 kr., men så var den också utstyrd med en prakt och elegans som betydligt fördunklade de två andra nordiska hufvudstäderna.

Klingenbergs teater, ett litet halfförmultnadt ruckel, var lokalen, på hvilken all denna prakt skulle förevisas.

Inöfningen gick raskt undan, men ju mera man

nalkades uppförandets stora dag, dess mera hopade sig svårigheterna, hvarom jag vill relatera ett par episoder af särdeles tragikomisk beskaffenhet.

T. hade från Göteborg förskrifvit en där bosatt, ung utmärkt dekorationsmålare Kahleis, som genast grep verket an med lif och lust, var till en början ovanligt flitig, och åstadkom på mycket kort tid några verkligen briljanta saker i dekorationsväg, hvilket gaf T. anledning att i öfvermåttet af sin förtjusning förära honom ett vackert guldur som uttryck af sin tacksamhet. Men efter den betan var det som om hin farit i målaren: arbetslusten aftog så småningom, och när scenrepetitionerna skulle ta sin början, fattades åtskilligt.

Vid sista generalrepetitionen hade vännen K. varit litet för mycket ute i det glada sällskapslifvet, tillföljd hvaraf en hel dekoration fattades: fonden var till och med ej ens påbörjad.

T. förargad och förtviflad, sände bud efter målaren, samt förebrådde honom hans »sudd».

Denne, hetlefrad som de flesta artister, utbrast: »Jag ger f—n både dig och dina dekorationer! Här har du din struntklocka, nu kan du hjelpa dig sjelf!» hvarvid han ryckte upp klockan, som T. presentat honom, och slog den i väggen så att den gick i tusen bitar. Sedan han något lugnat sig, insåg han att han begått en faute, gick hem och arbetade *hela natten*, och när pjesen skulle gå af stapeln, var allt färdigt, fastän fonden till »ormgrottan» var litet »fuktig».

Dock, denna natt höll på att bli ödesdiger för

Jorden rundt, om ej en ren slump hade räddat situationen. Aftonen förut vid pass kl. 11 sutto tillfälligtvis sammans i Klingenbergs restaurant stadens brandchef, jag och teaterns kapellmästare Åberg, då plötsligt Å. utbrast: »Kors, jag har ju rakt glömt att sätta upp orkesterrepetition till i morgon f. m.» Vi tyckte det vara tillräckligt, att det blef gjordt tidigt följande morgon, men det hjelpte ej. Å. fick nyckeln, rusar å stad, men återkommer efter ett ögonblick blek och förstörd och hviskar till brandchefen: »Elden är lös på teatern».

Vi skyndade ner, och funno att elden på obegripligt sätt fattat i väggen å en af klädlogerna. Lyckligtvis var faran lätt afvänd med ett par extinktörer, men hade Å. ej kommit dit ner, eller blott en kvart senare, hade nog elden med fart gripit omkring sig, och *Jorden rundts* hela dyrbara uppsättning, som förvarades i ett större magasin i teaterhuset, varit lågornas rof på mindre än en timme.

Efter sju sorger och många bedröfvelser gjordes *Resan* dagen derpå, emottogs med utomordentligt bifall, gick fyrtio dagar å rad, och inbringade *38,000 kr. brutto*, endast i Kristiania.

Till slut en liten anekdot! När pjesen hade gått 25 gånger, gjorde T. en tillställning för hela personalen, medlemmar af pressen och några andra inbjudna. T. hade förut tillfrågat Jändel och mig, som innehade hufvudroller i stycket, hvad vi önskade, ty han tänkte förära oss en present. Jag för min del valde en penninggratifikation och Jän-

del en ny öfverrock. Till Lundberg, som spelade Phileas Fogg, och det på ett högst utmärkt sätt, skulle högtidligt vid sjelfva festen öfverlemnas ett guldur, hvilket äfven skedde. Detta gjorde stor-artad effekt, men — efter ett par veckor observerade L—g, att hans ljusa sommarväst var alldeles grön vid den sidan der klockfickan satt, och fick han besanna det gamla ordspråket —

»gull ej annat är än mull,
tacka vet jag — silfver».

Invigningen af Helsingborgs teater.

September 1887 var en månad af stor bemärkelse i den blomstrande staden Helsingborgs historia, ty då skulle nämligen dess nybygda präktiga teater, en af de vackraste i Sverige, invigas, och man hade gjort allt för att denna festliga tillställning skulle bli en heder för samhället, ja, till och med h. m:t konungen, som vistades på Sofiero, hade lofvat att med sin närvaro ge »lustre» åt invigningsrepresentationen.

Tivander var den lycklige, som utsetts till den förste öfverstepresten i det nya Thaliatemplet.

Allt höll likväl på att stranda, på grund af naturkrafter, som voro oberäkneliga, men äfven på någon liten blunder från vederbörandes sida.

En vacker dag, eller kanhända natt blåste helt sonika en del af ena väggen ned, och när detta väl var repareradt och syn på byggnaden skulle företagas, observerade synemännen, att man helt enkelt glömt att bygga några *klädloger*, som de

stackars »dragarne», komedianterna, behöfde för att »betsla» sig i.

Sådana måste naturligtvis arrangeras, och det kunde ej ske på annat sätt, än att särskilda flyglar tillbygdes på huset, hvilket kostade den lilla nätta extrasumman af ungefär 10,000 kronor.

När nu sent omsider allt blef ordnadt, bestämdes den högtidliga akten till den 27 September.

En af direktionsledamöterna, för resten ett af stadens fyndigaste och bästa hufvud, hade strängat sin lyra och åstadkommit en prolog, just ej af någon högre lyftning, men dock den presentablaste af de till täfling inlemnade trenne sådana.

Den länge väntade stunden nalkades, den högtidsklädda publiken började småningom infinna sig. Alla riktade sina längtande blickar upp till första radens högra avantscen, der en stor förgyld länstol, klädd med röd sammet, stod redo att mottaga landsfadern i sitt mjuka, purpurbrämade sköte.

Dock, hvilken ledsam missräkning! I sista stunden kom återbud, att konungen ej kunde infinna sig, emedan han förkylt sig under en jagt på ön Hven, och af sin läkare blifvit dömd till kammararrest på ett par dagar.

Det angenäma uppdraget att uppläsa prologen hade blifvit öfverlemnadt åt mig, men då majestätet ej infann sig, ansåg jag att den till detsamma specielt riktade versen borde uteslutas, men T. förklarade att det var direktionens uttryckliga önskan att den skulle framsägas och den hittills reserverade och högtidliga publiken fick en verkligt komisk

stund, då jag med hög pathos vände mig till den tomma stolen och deklamerade:

»Och konung, dig ur hjertans djup vi gifva
Vår hyllning, att åt festen du ger glans.
Dig ej förnöjer blodig runa skrifva,
Ej ära vunnen blott med svärd och lans,
Till fredlig idrott vill du folken lifva
Och däri sjelf du vunnit lagerns krans.
Väl hemmastadd på vetenskapens höjder,
Ditt sinne öppet är för konstens fröjder.
Trygt sluten till ditt folk, detsamma sluter
Sig också trygt tillbaka kring om dig.
— — — — — — — — — — — —
— — — — — — — — — — — — — »

Den glada stämningen minskades ej under åhörandet af sista versen, hvilken lyder som följer:

»Och nu till slut: må konstens helga låga
Städs brinna här med alltid skäradt ljus,
Och folket hit i täta hopar tåga
Att ge om möjligt ständigt fylda hus;
Och må, så djerft vi hoppfullt önska våga,
Om sekler först teatern blifva grus, —
Och njuten nu först af de scener hjerta
Dem här vi bjuda er af opran »*Märtha*».»

Därefter gafs nämligen Flotows opera *Martha*, med fru Olefine Moe — den älskliga och värderade sångerskan, den tiden anställd vid landets förnämsta scen — i titelrollen.

Den vackra teatern är nu stadens egendom, och säkerligen den bäst vårdade och skötta i landsorten.

Fritz Arlberg.

Denna skizz skulle egentligen ha tillhört första samlingen och var också färdig att inflyta i densamma, men jag har med flit sparat på den, för att med detta illustra namn kunna pryda ett par blad från en tidpunkt, om hvilken blygsamheten befaller mig att tala så litet som möjligt, nämligen min tid som egen teaterföreståndare, och har jag ju på sätt och vis icke begått någon anakronism, då jag en tid hade glädjen att räkna Fritz Arlberg som gäst vid min teater.

Få lyriska artister ha åtnjutit den lyckan att från början till slut ständigt vara så högt uppburna som A., men så ha väl också få varit så rikt utrustade såväl i musikaliskt som dramatiskt afseende. Någon egentligen s. k. *stor* röst har han aldrig haft, men den, som en gång hört hans föredrag, pregladt och adladt af en hög intelligens, glömmer det aldrig. Till och med de mest banala melodier ha af honom erhållit ett utförande så konstnärligt, att man trott sig höra musik af verkligt ädelt slag.

Som personlighet är han en karaktär, en *man* bakom ordet, hvilket han tydligt visade, då han spelåret 1874 afgick från k. teatern, bland hvars förnämsta prydnader han i sexton års tid varit, i anledning af en schism med teaterns begge kapellmästare.

Som något slags plåster beviljades honom i Juni 1875 en afskedsrecett, och hur uppriktigt saknad han var bevisa följande rader, som jag funnit i en tidning från den tiden, och som jag tar mig friheten reproducera:

»Fredagen den 13 Juni gaf k. Stora Teatern sin sista föreställning och salongen var fyld från golf till tak. En högtidlig stämning herskade bland publiken, men glad var stämningen icke. Öfverallt hörde man beklagande utrop: 'Hvilken skada! . . . Är det oåterkalleligt? Förlusten är oersättlig' o. s. v.

Utropen gälde icke teaterns sista föreställning under spelåret, utan att denna föreställning ock vore den sista, på hvilken publiken fick höra och se en af sina förnämsta gunstlingar. En *konstnär* i detta ords fulla mening skulle lemna den lyriska scenen för alltid. Det var till hans förmån, som denna föreställning gafs, och nu skulle allmänheten för alltid taga afsked af honom på dessa tiljor, från hvilka han under en lång följd af år med stigande konstnärsskap tolkat stora mästares verk. Ett sådant tillfälle kan sannerligen för konstens vänner vara anledning till något på samma gång högtidligt och vemodsfullt. Alla kände djupt hvad vår konst förlorar genom hr Arlbergs bortgång från scenen,

under det han ännu står på höjden af sitt konstnärsskap».

I sina yngre år ansågs han för en af teaterns vackraste och elegantaste karlar, och uppväckte som Asmodeus i »Den ondes besegrare» på Stjernströms teater en formlig förtjusningsfeber, och ännu vid fylda femtio år uppträdde han i ofvannämda roll på Mindre Teatern med fullkomligt ungdomlig vigör, såväl i spel som utseende.

Malisen ville påstå, att A. ibland som sällskapsmenniska var en smula högdragen och otillgänglig, men detta vågar jag på det högsta bestrida, ty för dem, som hade lyckan njuta af hans umgänge, var han vänfastheten och hjelpsamheten personificerad.

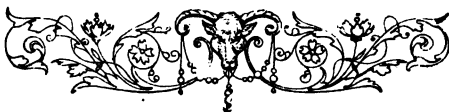
Vid denna tid var han tvärt om en glad själ, som tyckte mycket om små lifliga och glada samqväm, samt arrangerade ofta sådana hemma hos sig. Jag påminner mig en liten anekdot från en födelsedagspicknick, till hvilken han inbjudit några vänner och kamrater, bland andra den bekante, originelle skådespelaren L—g.

Denne, betydligt närsynt och dessutom af naturen sjelfva fumligheten, skulle ta sig ett glas punsch ur en butelj, som med bricka och glas var placerad på ett splitter nytt piano, A:s enda egna möbel. Gud vete hur vår käre fumling bar sig åt, men nog fick han omkull buteljen, och dess innehåll rann ned i instrumentet, hvars strängar ej voro vana vid en dylik stämning. Värden, som från ett inre rum hörde karambolaget, rusade ut och fick se förödelsens styggelse, upplyst af L—gs me-

fistofeliska leende, gaf fredstöraren en eftertrycklig lexa, som denne beskedlige socius endast besvarade med sitt vanliga slagord: »*Herrn är fånig!*»

Fritz A. har nu redan för flere år sedan lemnat scenen och dess triumfer och verkar som sånglärare, känd och erkänd som den förnämste i norden.

En sejour i Gefle.

En längre tid hade en svår strid utkämpats af olika tänkande inom Gefle samhälle om det mer eller mindre berättigade i byggandet af en ny teater.

Det mäktiga parti, som ansåg sig sjelf ofelbart, som hatade och föraktade all skön konst, isynnerhet den dramatiska, blef dock till slut slaget, tack vare de energiska män, som för den goda saken offrade både tid och penningar.

Den 13 Februari 1878 öppnade den vackraste och bäst inredda teatern i norden, näst »Det kongelige» i Köpenhamn, sina portar.

De första ord, som yttrades på denna präktiga scen, voro följande:

»Hvad vållar jublet? Hvarför strömmar väl
I vinterqvälln med sommarvarma sinnen
Till festprydd sal en högtidskrudad skara?

Är här ett tempel, bygdt af heligt nit,
Der hjertats andakt lånar sångens vingar,
Att bära jordens böner upp till skyn?

Är här en vård åt äran murad upp,
Der minnet kransar sina fallne hjeltar,
Som blödt för fosterland och mensklighet.»

— — — — — — — — — — — — —

Ofvanstående vackra vers var början till en högstämd och om hög grad af poetisk inspiration vittnande prolog, författad af den allt för tidigt bortgångne skalden »Fjalar» (d:r C. L. Östergren) och som upplästes varmt och anslående af författaren.

Sedan uppfördes af mitt teatersällskap det gamla, alltid gerna sedda och gouterade skådespelet »Don Cesar de Bazano», därvid titelrollens representant erhöll den rikligaste uppmuntran, uttryckande sig i massor af applåder och inropningar.

Det var en i allo angenäm och vinstgifvande sejour, denna första på Gefle nya teater. Bland andra hade jag äfven lyckats engagera Fritz Arlberg, som i den gamla utslitna »Den ondes besegrare» drog flere fulla hus. I denna pjes sekunderades han också särdeles väl af sina medspelare, och i all synnerhet af »Maria», Alma Helin, den mest förtjusande uppenbarelse man kunde få skåda på någon scen, och som alltför snart skördades af den obeveklige liemannen, som bortryckte henne från en verld, der hon genom sin skönhet och begåfning säkert kommit att stråla som en af de vackraste stjernorna på teaterhimmeln.

Denna sejour var för mig icke utan sina äfventyr, och vill jag förtälja isynnerhet ett, hvari jag helt oskyldigt råkade. Jag hade nämligen arrangerat en barnrepresentation, hvarvid »Jorden rundt

på 80 dagar» utfördes, och hade till denna beslutat inbjuda folkskolans barn. Jag gick upp till skolornas inspektor, den numera aflidne kyrkoherden d:r R—g, en human och frisinnad prestman, och framförde min inbjudning. Han tackade mig på det vänligaste å barnens vägnar, men förberedde mig på, att jag skulle få en hård dust att utkämpa med öfverlärarinnan för flickskolan, fröken R—t, som besjälades af »ett nästan *för* mycket kristligt nit», som orden föllo. Jag gick från honom direkt till gosskolan, framförde mitt ärende och blef af dess utmärkte lärare på ett särdeles smickrande sätt emottagen, i det han uppmanade pojkarne att utbringa ett ljudligt hurra, för att bevisa mig sin tacksamhet.

Som jag alltid hyst mycken »égard» för damerna och ogerna vill komma i delo med dem, föredrog jag att i stället för personlig uppvaktning sända biljetterna jemte ett ytterst artigt bref till fröken R.

Då hon af mitt bud fick höra, att brefvet var från en i hennes ögon föraktlig skådespelare, blef hon utom sig, förklarade att hon på inga vilkor kunde öppna ett bref, skrifvet af en dylik person, utan sände budet med detsamma till pastorsexpeditionen. Oaktadt protester måste budet gå dit och fick af inspektor skriftlig befallning till fröken R. att utdela biljetterna.

Därtill vågade hon ej neka, men denna utdelning gick till på ett ganska komiskt sätt. Efter att ha hållit ett för tillfället lämpligt tal om det

ogudaktiga och syndiga i teatraliska föreställningar, lade hon biljetterna i fönstret under utrop af: »Den af eder, som vill vara en synderska, må sjelf gå och ta dem, min hand vill icke komma dem vid». Naturligtvis vågade ingen af flickorna gå fram, men vid min ankomst till teatern var förstugan uppfyld af de små synderskorna, som berättade mig lärarinnans tilltag och frågade om de icke finge komma in ändå, hvilket naturligtvis till deras glädje genast beviljades.

Denna historia gaf anledning till en häftig polemik mellan stadens begge ordinarie tidningar samt »de väcktes» organ, Gestrikland, och gick sedan igenom hela svenska pressen. De »väckte» gingo till och med så långt, att de i sin kyrka gjorde förböner för kyrkoherden och mig, att vi måtte lemna syndens och förtappelsens väg och blifva uppfylda af den rätte anden.

Svaret härpå lemnar skalden i sista stroferna af sin invigningsprolog med följande ord:

»Här är ett tempel, där vår ande svingar
Mot ljuset upp på sångens vingapar;
Här är en vård, der minnet kransar bringar
Åt ädla bragder från förgångna dar.
Må fritt man barn oss kalla om man vill,
I barnasinne icke synden frodas,
Men barnen höra himmelriket till,
Det skönas himmel jemväl som det godas».

Keyska teatersällskapet.

I slutet af 1870-talet ansågs ofvanstående sällskap för ett af de mest renommerade i landsorten och disponerade öfver mycket aktningsvärda förmågor, såväl på operettens som talscenens områden, exempelvis direktören sjelf, fru och hr Hjortberg, fru och hr Lundberg, fru Erica Jensen m. fl., samt hade äfven vid åtskilliga tillfällen äran räkna Fritz Arlberg som gäst.

Gustaf Key var en både god och skicklig styresman, hufvudsakligast på det rent sceniska området, men tyvärr höll inte den administrativa begåfningen jemna steg med hans andra goda egenskaper, och hans händer voro Danaidernas såll, hvari gudnås guldet aldrig fastnade, och när, som någon gång hände, guldregnet föll, så upprunno strax i hans spekulativa hjerna stora planer och allt gick åt till försök med transparenta fonder och alla möjliga olika slags belysningar, som nu en gång voro hans käpphästar.

Detta vållade ofta litet trassel i lönernas ordentliga utbetalande, men till Keys stora heder måste erkännas att han gjorde alla ansträngningar för att kunna uppfylla sina förbindelser gent emot sujetterna, och det var med verklig saknad jag lemnade vännen Key och hans teater, men som jag *då* fullt och fast beslutat att afgå från scenen, kunde det ej ändras, fastän jag, i likhet med de andra större och mindre storheterna, kom tillbaka.

Oaktadt ett särdeles godt och förbindligt sätt och en stor lätthet att uttrycka sig, hade vännen K. ibland oturen att bli illa åtgången i pressen, och jag minnes specielt en sejour i Jönköping, der vid den tiden den bekante grefve C. G. Wrangel svängde kritikens gissel i Smålands Allehanda, och hur han ganska obeskedligt tilltygade hela sällskapet; blott jag var nog lycklig att helskinnad komma undan.

Fastän elakt och giftigt, var detta opus utmärkt qvickt, hvarför jag här reproducerar några bitar ur detsamma. Med uteslutande af ingressen, lyder den ärade kritikerns uppsats som följer:

»Herr K. är i privatlifvet en angenäm och väluppfostrad gentleman, som, så snart han sätter foten på scenen spelar en trippande, stammande och tankspridd gubbe, rollen må nu vara hvilken som helst.

Fru K., som af naturen bestämts till att gifta sig med en småländsk komminister, uppväcker åskådarnes hjertliga deltagande när hon med en englalik mildhet bjuder till att förvandla sig till en Niniche.

Fru H. har skördat så många triumfer på våra landsortsscener, att jag endast med bäfvan vågar påstå att hon sjunger falskt. Till hennes beröm må dock sägas att hon i 'Lilla Hertigens' roll kysser med oförlikneligt, för att icke säga elektriserande behag.

Herr H. bör vara oöfverträfflig såsom tigande engelsk lord. Såsom sjungande Landry förefalla hans rörelser något afmätta, hans nacke något styf och hans näpna röst något besvärad af ur strupens djupaste afgrunder framklingande guttural-ljud.

Herr L. rådes att söka engagement hos Richard Wagner; ty ingen skulle bättre än han tre eller fyra timmar å rad med fulla lungor och småleende mun kunna framstöta hvad hr Wagner behagar kalla sång. (Wagner tyckes ej vara den »ädle» grefvens favoritkompositör, stackars Wagner!!!) I våra bygder deremot torde notisen 'hr L. sjunger i afton' vara fullt tillräcklig för att hålla alla musikvänner inom hus. Det finnes såsom kändt är kapplöpningar, vid hvilka den sist ankommande tar priset. Anordnas någon gång en sångtäfling, vid hvilken den som med största ihärdighet och kraft sjunger falskt, tar segrens pris, kan hr L. vara förvissad om en succès pyramidal.

— — — — — — — — — — — — — — —

Hr W. kan möjligen vara en sprätt bland barberaregesäller, men är bestämdt en barberaregesäll ibland sprättar.

Öfver de öfriga medlemmarne af hr K:s 'segrande trupp' beder jag att få breda glömskans slöja. De förlora ingenting derpå».

Jönköpings Tidning tog sällskapets parti och svarade med en mördande kritik af C. G. W:s uppsats, och hvari slutklämmen lydde sålunda: »Hr C. G. W. kan möjligen vara en recensent bland *kuskar*, men är bestämdt en *kusk* bland recensenter». (Har afseende på C. G. W:s egenskap som hästkännare och stor sportsman.)

Efter en lyckosam sommarsejour å Djurgårdsteatern i Stockholm hade K. genom vänners och gynnares bemedling blifvit lyckliggjord med invigningen af Karlskrona nya teater, hvilken egde rum den 2 Oktober 1880.

Hela Karlskronas »beau monde» hade, i eleganta toaletter, mangrant infunnit sig. Bland andra prins Bernadotte, tillfälligt uppehållande sig därstädes och då ännu kunglig prins »*af blodet*», som ej behöfde stå på en särskild baksida i statskalendern.

Flere af sujetterna rådde K. att till invigningspjes ta något godt dramatiskt stycke, men han envisades att ha en operett och hade dertill bestämt »Cornevilles klockor», men dels voro sångförmågorna på herrsidan ytterst klena, och dels hade de stackars operettisterna, efter en lång och svår sjöresa, knappast en enda klar ton i halsen vid framkomsten.

När dertill kom en miserabel orkester, och att tiden icke medgaf mer än tvenne repetitioner, kan man tänka sig hvilken »*utmärkt*» ensemble skulle åstadkommas. Med ett ord: det hela gjorde ett glänsande fiasco, och hade icke den dramatiska af-

delningen med sina goda pjeser reparerat hvad lyriken brutit, så hade utan tvifvel sejouren varit förstörd och ej lemnat direktören tillfälle till några utflygter i »*det magiska ljusets bländande regioner*».

Året derpå slutade emellertid vännen Gustaf Key sin teatraliska verksamhet och egnade sig åt litterära sysselsättningar, som alldeles säkert bättre lämpade sig för hans intelligens.

August Lindberg.

Få, om ens någon, skådespelare ha blifvit så olika bedömda som Aug. Lindberg. Beundrare och vänner ha höjt honom till skyarne och uppsatt honom på en piedestal, *så* hög, att det för vanliga dödliga synts omöjligt att nå den. Hans vedersakare däremot ha gjort allt för att släpa hans talang i smutsen, frånkänna honom all förmåga och åtminstone försökt ställa honom au niveau med de anspråkslösaste konstens tempeltjenare; jag minnes särskildt för ej så länge sedan, då han spelade Hamlet på K. stora teatern, att en af de större tidningarnas recensenter ej aktade för rof att helt fräckt påstå, att hr L. borde hålla sig till statistroller, för så vidt han fortfarande tänkte egna sig åt teatern.

Detta bevisar bäst, att stora öfverdrifter finnas å ömse sidor.

Dock, redan det att så sysselsätta allmänheten, att uppväcka dess sympatier och antipatier, bevisar

en begåfning, som ej fallit på allas lott här i lifvet.

Med en ovanlig energi och under otroliga försakelser och umbäranden har han slutligen tillkämpat sig en plats bland vårt lands yppersta sceniska konstnärer, en plats, som afundsjukan och klanderbegäret aldrig skall kunna bestrida honom, och till och med hufvudstadskritiken med sitt bart huggande svärd har tvungits erkänna, att många af hans sceniska skapelser, om ej alldeles felfria, dock intaga en hög rang och alltid skola minnas med tacksamhet af vänner utaf äkta och gedigen konst.

Hvad jag sätter lika högt värde på, äro hans verkligen utmärkta egenskaper som scenisk instruktör och teaterledare, och då jag under loppet af tvenne år haft lyckan arbeta tillsammans med honom, tror jag mig kunna säkert bedöma honom från denna synpunkt. När så därtill kommer en personlighet, välvillig och »gentlemannalik», förvånar det mig alldeles inte, att han fått vänner och beundrare, som gerna hjelpt till att draga hans lyckas och framgångars vagn.

Utrymmet i dessa små skizzer tillåter ej att följa hans framgångsrika verksamhet som teaterchef, utan vill jag från denna tid endast vidröra ett par händelser, som måhända kunna intressera mina ärade läsare.

Sommaren 1883 vistades L. med sällskap i Helsingborg. Den k. familjen, hofvet, största delen af den förnäma skånska adeln samt en hel del annat folk, tillhörande »crême de la crême», hade för

sommaren slagit ned sina bopålar, dels på Sofiero, dels i sjelfva staden, hvilket bidrog att göra spektaklen talrikt besökta af en utvald societet, och äfven konungen visade oss den äran att taga prestationerna i ögonsigte.

Under denna tid utkom Henrik Ibsens drama »Gengångare», och tidningarna visste berätta, att detta talangfulla stycke af nordens störste dramatiske skald blifvit refuseradt på nordens tre förnämsta teatrar.

Ett bevis på L:s säkra blick och goda omdöme var, att han, detta oaktadt, eller kanske just därför, hade nog mod att våga försöket att införlifva detsamma med sin repertoar, ett försök, som kröntes med den mest exempellösa framgång.

Till första representationen voro inbjudne från Köpenhamn flere notabiliteter inom konsten och litteraturen.

Efter spektaklet, som artade sig till en verklig festlighet, och sedan de ärade hedersgästerna fått nog af den andliga själaspisen på scenen, voro de af L. inbjudna till en liten fest i våningen inunder, där den angenämaste stämning var rådande, och när i arla morgonstunden festföremålen skulle återvända med ångbåten, hade de fleste icke så liten likhet med — gengångare.

Sedan företog L. en turné med denna pjes ensam, som öfverallt emottogs med stort bifall, jag tror nästan mest för det ypperliga utförandets skull, och i Kristiania åstadkom den en ordentlig teaterskandal, som slutade med gatukravaller och inbland-

ning från polisens sida. Denna demonstration var riktad mot Kristiania teaters direktör, som vägrat att låta uppföra Ibsens i många afseenden utmärkta stycke.

Därpå följande sommar gjordes en turné i kuststäderna i Norge, som till alla delar var särdeles lyckosam, och framförallt i Bergen och Stavanger voro L. och hans sällskap föremål för sällsynta ovationer från den mycket granntyckta norska publiken.

Sista föreställningen i Stavanger var i all synnerhet en festföreställning i ordets vidsträcktaste bemärkelse.

L. hade varit på besök i Stockholm under loppet af tio à tolf dagar, men återkom enligt gifvet löfte till Stavanger för att uppträda *en* gång, den sista, uti Shakspeares sorgespel »Konung Richard II», och ett sådant jubel, med hvilket han mottogs, har jag sällan varit vittne till på *någon* scen.

Teatern var bokstafligen betäckt af en blomstermatta, en sådan mängd af kransar och buketter inkastades efter slutet till den uppburne skådespelaren, och säkert var det minst trenne klädkorgar fulla med »blomst», som hemfördes till triumfatorns bostad.

Vid afresan till Kristiansand var nästan hela staden samlad vid ångbåtsbryggan, och nu började vid afgången åter igen blomsterkastningen, hvaraf flere af de mera framstående sujetterna äfven fingo sin rikliga och beskärda del.

L. har efter några års hvila återigen satt sig i spetsen för ett framstående teatersällskap, och hysa alla hans vänner den förhoppning, att lycka och framgång skola kröna hans företag, och ännu många rosor uppspira på den ärade och aktade konstnärens stig.

Två debuter.

Året 1885 var jag anstäld vid Albert Ranfts sällskap. Vi hade stannat med Thespiskärran i den lilla vänliga staden Borås. Jag erhöll några dagars permission för att besöka slägtingar, som ha sitt hemvist i Lidköpingstrakten.

En vacker afton anlände jag till den goda staden och skulle just beställa skjuts till landet, då jag fick höra, att Sundvallska teatersällskapet gästade den, och att »På Gröna Lund», med en debutant i en af älskarerollerna, skulle gifvas, hvarför jag beslöt mig att stanna till dagen derpå.

En provisionel teater, som påminde mig om min glada Geflesejour strax efter branden, der vi icke hade mer än en enda dekoration till alla våra stora pjeser, var uppsatt å hotellets salong.

Det hela tog sig för öfrigt ganska nätt och prydligt ut, salongen var fullsatt af glada vestgötar, som alla med otålighet väntade på ridåns uppgång.

Slutligen uppdrogs det primitiva skynke, som förestälde ridå.

Som jag kände pjesen väl förut, intresserade det mig mest att titta på publiken tills debutanten skulle visa sig, och sent omsider inträffade det vigtiga ögonblicket.

En yngling, med ett särdeles fördelaktigt och sympatiskt utseende, kom inskyndande, likt ett skrämdt rådjur. Hans rörelser voro just ej så plastiska, och uppträdandet temligen tafatt, men då han vände sig mot publiken och såg på den med bedjande blickar, som tycktes uttrycka: »Döm mig ej för hårdt, jag är ej van att uppträda, det är i dag första gången, men jag gör så godt jag kan», och när han sedan öppnade munnen och sjöng några högst enkla kupletter, och vackra klara toner rullade ur hans strupe, då hade han med ens sjungit sig in i åhörarnes hjertan, och när så en kraftig, uppmuntrande applåd följde, såg han tacksamt på sitt publikum med en fuktig glans i sina stora förvånade ögon.

Ack! Jag visste så väl hvad han kände i detta ögonblick, jag hade sjelf varit i samma predikament.

Då jag återkom till Borås, berättade jag mina intryck från denna afton. Ranft hade redan blifvit uppmärksamgjord på den unge tenoren, men det dröjde till våren, innan han kom i tillfälle att få höra honom; detta skedde i Lund, hvarefter han genast engagerades af Ranft och kom till hans sällskap följande höst.

Jag har sällan sett någon ung person, som hunnit vara ett helt år vid teatern, och som så bibehöll sin barnslighet och naivitet, som denne »lille»

sångare, och flere gånger skämtade vi med honom däröfver, och vid ett tillfälle, då jag i en något docerande ton förebrådde honom därför samt uppmanade honom att mera tänka på allvaret i lifvet och konsten, såg han på mig en lång stund och svarade sedan: »Hvarför skall du vara ovettig på mig, därför att jag är barnslig. Tids nog kommer lifvets allvar. Vänta bara tills jag får »Lidnerska knäppen».

Den unge konstadepten och debutanten var — den numera så bekante och uppburne tenorsångaren — *Carl Julius Hagman.*

* * *

Ungefär fyra år senare, den 20 December 1888, gjorde Hagman sin egentliga, andra debut, men då var platsen icke Lidköpings lilla tarfliga teater, utan landets förnämsta operascen, och inför hufvudstadens lysande operapublik, som han lyckats göra sig bevågen under de två år han varit engagerad vid ett par af Stockholms bättre sekundteatrar. Detta var väl också anledningen, att teatern var upptagen till sista plats så få dagar före jul, ett evenement vid denna tid.

Debutrollen var »Masaniello» i »Den stumma från Portici». Det var allt en betydlig skilnad mellan Aubers frihetsglödande hjeltes hänförande sånger och den stackars Olle Flöjténs primitiva älskogskupletter?

Försvunnen var den rädde, blyge ynglingen, det skrämda rådjuret hade lupit till skogs, Lidner-

knäppen hade bestämdt kommit, och Masaniellos härliga arior formligen elektriserade åhörarne och framkallade en mängd applåder och inropningar, väl 16 à 17 stycken, och denna debut får väl betecknas som den mest glänsande på de senaste decennierna, detta är åtminstone kritikens samstämmiga omdöme.

Stora förhoppningar äro fästade vid unge Hagman, och måtte han alltid komma ihåg att pryda sin vackra sång och dramatiska begåfning med anspråkslöshetens enkla rosor samt noga taga sig i akt för afundsjukan och sjelfförgudningen; arbetar han därtill oförtrutet i sin konst, är intet tvifvel, att han går en stor och lysande framtid till mötes.

